

Ruimte voor de glastuinbouw 2000 - 2020

Peter Voskuil
Jos Boomaerts
Theo Edens
Jan van Vliet

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

© 2004 Expertisecentrum LNV, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Rapport EC-LNV nr. 2004/307

Ede, 2004

Teksten mogen alleen worden overgenomen met bronvermelding.

Deze uitgave kan schriftelijk of per e-mail worden besteld bij het Expertisecentrum LNV onder vermelding van code 2004/307 en het aantal exemplaren.

Oplage 125 exemplaren

Samenstelling Peter Voskuil, Jos Boomaerts, Theo Edens en Jan van Vliet

Druk Ministerie van LNV, directie IFA/Bedrijfsuitgeverij

Productie Expertisecentrum LNV

Bedrijfsvoering/Vormgeving en Presentatie

Bezoekadres : Horapark, Bennekomseweg 41

Postadres : Postbus 482, 6710 BL Ede

Telefoon : 0318 822500

Fax : 0318 822550

E-mail : Balie@minlnv.nl

Voorwoord

Wekelijks verschijnen er in de pers berichten over de ontwikkeling van (nieuwe) vestigingsmogelijkheden voor de glastuinbouw in Nederland. Daaruit blijkt dat het een actueel onderwerp is. Tegelijkertijd roept het echter ook de vraag op of het aanbod nog in voldoende mate voorziet in de vraag naar nieuwe vestigingsmogelijkheden.

De Rijksoverheid streeft naar herstructurering van de sector glastuinbouw. Om tegemoet te komen aan de extra vraag naar nieuwe vestigingsruimte hebben het ministerie van LNV en LTO Nederland in een Afsprakenkader vastgelegd om gezamenlijk de ontwikkeling van 10 nieuwe projectvestigingslocaties voor de glastuinbouw zo veel mogelijk te bevorderen.

In deze publicatie worden de vraag en het aanbod van ruimte aan de hand van de laatste ontwikkelingen geactualiseerd. Daarnaast wordt de vraag beantwoord of met de ontwikkeling van de 10 locaties uit het Afsprakenkader nog steeds voldoende ruimte wordt geboden. Een belangrijk onderdeel van deze publicatie bestaat daarom uit het beschrijven van de stand van zaken in de ontwikkelingen van die locaties met als peildatum 1 juli 2003.

De samenstellers van deze publicatie hebben steeds op kritische en constructieve wijze commentaar gehad van de leden van de ingestelde klankbordgroep. Langs deze weg willen de samenstellers hun daarvoor hartelijk dank zeggen.

Ir. H. de Wilde
Waarnemend Directeur Expertisecentrum LNV

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
1.1	Aanleiding	7
1.2	Opdracht	7
1.3	Verzamelde gegevens en werkwijze	8
1.4	Uitvoering	8
1.5	Leeswijzer	9
2	Samenvatting en conclusies	11
2.1	Ruimtebehoefte van de glastuinbouw	11
2.2	Ruimteaanbod	12
2.2.1	Aanbod op de projectvestigingslocaties	12
2.2.2	Overig aanbod	13
2.3	Is er voldoende ruimte?	14
3	Streefbeelden van de rijksoverheid voor inrichting van glastuinbouwgebieden	15
4	Ruimtebehoefte van de glastuinbouw	17
4.1	Inleiding	17
4.2	Productieomvang	17
4.3	Functieverandering en herstructurering	18
4.4	Bundeling van verspreide glastuinbouwbedrijven	20
4.5	Totale ruimtebehoefte	20
5	Ruimteaanbod voor de glastuinbouw	23
5.1	Aanbod op de 10 projectvestigingslocaties	23
5.2	Korte schets van het overige aanbod	26
5.3	Overzicht van het totale aanbod	28

6	Ruimtebehoefte versus ruimteaanbod	29
6.1	Ruimtebehoefte en ruimteaanbod voor functieverandering, herstructurering en bundeling.	29
6.2	Is er voldoende ruimte?	31
7	Literatuur en informatiebronnen	33
	Bijlage 1. Kaartje met daarop de ligging van de 10 projectvestigingslocaties uit het Bestuurlijk afsprakenkader herstructurering glastuinbouw	35
	Bijlage 2. Oppervlakte uitgeefbare kavels per projectvestigingslocatie volgens Bestuurlijk afsprakenkader herstructurering glastuinbouw	37
	Bijlage 3. Areaal dat tot en met 2010 maximaal beschikbaar komt voor uitgifte op de 10 locaties, stand van zaken 1 juli 2003	39
	Bijlage 4. Stand van zaken per projectlocatie	41
	Bijlage 4.1 Zuidplaspolder	43
	Bijlage 4.2 Berlikum	46
	Bijlage 4.3 Emmen	48
	Bijlage 4.4 Grootslag	51
	Bijlage 4.5 Californië/Siberië	54
	Bijlage 4.6 Luttelgeest	59
	Bijlage 4.7 Bergerden	61
	Bijlage 4.8 IJsselmuiden	63
	Bijlage 4.9 Moerdijksehoek	65
	Bijlage 4.10 Reimerswaal en/of Nieuwdorp	67

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De sector glastuinbouw bevindt zich in een fase van herstructurering. Voor het succesvol uitvoeren daarvan is nieuwe vestigingsruimte nodig, met name voor tuinders uit de oude glastuinbouwgebieden in het westen van het land. Daar is namelijk sprake is van een grote ruimtedruk vanuit andere functies (huizenbouw, wegen, spoorlijnen). LNV streeft naar duurzame concurrerende agrosectoren en zet zich daarom in voor voldoende ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden voor de glastuinbouw.

Om die reden tekenden de minister van LNV en de voorzitter van de vakgroep Glastuinbouw van LTO-Nederland op 6 januari 2000 het Bestuurlijk afsprakenkader herstructurering glastuinbouw. Op 7 februari 2000 stuurde de minister van LNV dit Afsprakenkader mede namens de minister van VROM aan de Kamer.

Het doel van het Afsprakenkader was:

"de gewenste herstructurering van de glastuinbouw met kracht ter hand te nemen en met spoed voor de bestaande knelpunten in met name het westen van het land een oplossing te vinden".

LTO, VROM en LNV willen hiermee bereiken dat:

- de sector zich verder kan ontwikkelen;
- de sector gaat voldoen aan specifieke duurzaamheidseisen;
- de nieuwbouw van glastuinbouwbedrijven wordt geconcentreerd in een beperkt aantal vestigingslocaties;
- verspreide nieuwvestiging wordt tegengegaan.

LNV en LTO werken inmiddels al enkele jaren gezamenlijk aan de uitvoering van het Afsprakenkader. Een belangrijk onderdeel daarvan vormt de stimulering van de hierin genoemde ontwikkeling van 10 nieuwe projectvestigingslocaties voor de glastuinbouw (zie ook de bijlagen 1 en 2).

Daarbij is de vraag relevant of er, gelet op de ruimtelijke ontwikkelingen van de afgelopen jaren en de als dynamisch te omschrijven ontwikkelingen van de sector zelf, tot 2020 voldoende vestigingsruimte beschikbaar komt voor de glastuinbouw in Nederland.

1.2 Opdracht

Op verzoek van de Directie Landbouw van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit verrichtte het Expertisecentrum LNV daarom onderzoek naar deze ruimtebehoefte van en het ruimteaanbod voor de glastuinbouw in Nederland van 2000 – 2020. Daarbij is speciale aandacht besteed aan de stand van zaken in de ontwikkeling van de 10 projectvestigingslocaties uit het Afsprakenkader. André Nieuwenhuijse van de directie Landbouw begeleidde als gedelegeerd opdrachtgever dit onderzoek.

1.3 Verzamelde gegevens en werkwijze

De achterliggende vraag was: krijgt de Nederlandse glastuinbouw voldoende vestigingsmogelijkheden beschikbaar in de komende 10 - 15 jaar? Om daarop een antwoord te kunnen formuleren bracht het Expertisecentrum het volgende in kaart:

Verzamelde gegevens	Werkwijze
Het huidige areaal glastuinbouw	Eenvoudigweg weergeven van CBS gegevens
De mogelijke vraag naar glastuinbouwkavels tot 2020.	<ul style="list-style-type: none">- Het Expertisecentrum vroeg 8 tuinbouwexperts op persoonlijke titel om ramingen te maken van de arealen in 2020.- Er is nagegaan hoeveel er van de bestaande arealen zal verdwijnen door functieverandering (wegenbouw, huizenbouw, spoorlijnen etc.) en herstructurering. Vervolgens is geschat tot hoeveel vraag naar nieuwe kavels dat zal leiden.- Een schatting is gemaakt van het deel verspreid glas dat gesaneerd zal worden en verplaatst naar (regionale) glastuinbouwlocaties.
Totale te voorziene aanbod van kavels voor de glastuinbouw in Nederland, tot 2020.	<ul style="list-style-type: none">- De stand van zaken op de 10 locaties uit het Afsprakenkader is gedetailleerd beschreven per 1 juli 2003. Dit gebeurde op basis van literatuurgegevens, in contact met LNV-regiodirecties en in mondeling (telefonisch) overleg met contactpersonen per locatie.- Het overige aanbod van kavels op andere locaties is geschetst op basis van literatuurgegevens en contacten met deskundigen.
	<ul style="list-style-type: none">- Op basis van de verzamelde gegevens zette het Expertisecentrum tenslotte vraag en aanbod tegenover elkaar (hoofdstuk 6).

De voortgang van de ontwikkeling van de 10 locaties is ruim 2 jaar geleden door de commissie Bukman in het rapport "Glasheldere alternatieven" gedetailleerd beschreven. Sindsdien is er echter van alles gebeurd in de ontwikkeling van de locaties. Sommige locaties zijn klaar en de kavels reeds uitgegeven. Op andere locaties zijn de planologische procedures rond, maar is de feitelijke ontwikkeling en uitgifte nog maar net begonnen. Tenslotte voert men over sommige locaties nog verhitte debatten. Bijlage 4 beschrijft gedetailleerd hoe die ontwikkeling tot nu toe is gevorderd.

De voorliggende publicatie vormt in deze opzet een actualisatie van hoofdstuk 2 van de publicatie "Ruimtelijke visie op de glastuinbouw, Bouwsteen voor de 5^e nota Ruimtelijke Ordening", uit december 2000.

1.4 Uitvoering

De volgende medewerkers van het Expertisecentrum LNV werkten aan de rapporten mee:

- Peter Voskuil (projectleider),
- Jos Boomaerts,
- Theo Edens,
- Jan van Vliet.

De werkzaamheden zijn uitgevoerd tussen juni 2003 en april 2004.

Een klankbordgroep ondersteunde het Expertisecentrum bij de uitvoering van de werkzaamheden. De klankbordgroep bestond uit de volgende personen:

- Ellen Driessen, ministerie van VROM,
- Niels Lameijer, LTO Nederland,
- Mark Leunissen, projectbureau GlaMi,
- Arie Bakker, provincie Groningen,
- Bas Nijenhuis, provincie Gelderland,
- Rob Meijers (voorzitter EC), Kees van Drunen (regio directie Zuid –West) en Gert Wissink (regio directie Zuid), allen ministerie van LNV.

De klankbordgroep is één maal bij elkaar geweest. Daarnaast hebben de leden van de klankbordgroep via e-mail steeds op constructieve wijze op tussenproducten en concepten gereageerd.

1.5 Leeswijzer

Deze publicatie is als volgt opgebouwd:

Hoofdstuk 2 bevat de samenvatting en de conclusies.

In hoofdstuk 3 wordt een korte beschrijving gegeven van enkele planologische streefbeelden van de overheid voor de glastuinbouw.

In hoofdstuk 4 wordt een raming gemaakt van de behoefte aan nieuwe vestigingsruimte voor de glastuinbouw.

In hoofdstuk 5 komt het aanbod van vestigingsruimte aan de orde met speciale aandacht voor de ontwikkelingen op de 10 voorkeurslocaties.

In hoofdstuk 6 wordt de ruimtebehoefte geconfronteerd met het aanbod en worden de conclusies getrokken.

Tenslotte staan in hoofdstuk 7 de gebruikte literatuur en ander bronnen van informatie.

In de bijlagen kan de lezer het volgende vinden:

- Bijlage 1 Kaartje met daarop de ligging van de 10 projectvestigingslocaties uit het Bestuurlijk afsprakenkader herstructurering glastuinbouw.
- Bijlage 2 Oppervlakte uitgeefbare kavels per projectvestigingslocatie volgens Bestuurlijk afsprakenkader herstructurering glastuinbouw.
- Bijlage 3 Areaal dat tot en met 2010 beschikbaar komt voor uitgifte op de 10 locaties, stand van zaken 1 juli 2003.
- Bijlage 4 Gedetailleerde beschrijving per locatie (bijlage 4.1 tot en met 4.10).

2 Samenvatting en conclusies

2.1 Ruimtebehoefte van de glastuinbouw

Om de toekomstige vraag naar glastuinbouwkavels te kunnen schatten, verzamelde het Expertisecentrum LNV gegevens over:

- de mogelijke ontwikkeling van het toekomstige areaal;
- de toekomstige vraag naar kavels door tuinders.

Per onderdeel geeft het onderstaande overzicht een korte toelichting.

Huidige areaal	Het huidige areaal bedraagt zo'n 10.500 hectare. De afgelopen 10 jaar groeide dat areaal circa 300 hectare.
Toekomstige areaal	Het Expertisecentrum vroeg een aantal experts onafhankelijk van elkaar om een raming te maken van het areaal glastuinbouw in Nederland in het jaar 2020. De conclusie die daaruit viel te trekken: <ul style="list-style-type: none">▪ Het is erg onzeker hoe groot het areaal tuinbouwgewassen onder glas zal zijn in Nederland in 2020. Ontwikkelingen in de teelttechniek, afzetmogelijkheden en de concurrentie kunnen zowel tot een daling van het areaal leiden als tot een voortgaande groei. Dit geldt met name voor groenten en bloemen onder glas. Het areaal potplanten zal vrijwel zeker toenemen, evenals het areaal boomkwekerijproducten onder glas. Volgens de geraadpleegde experts zal het areaal tuinbouwgewassen onder glas zich in Nederland in 2020 hoogstwaarschijnlijk bevinden tussen 8.500 en 12.500 hectare.
	Vier belangrijke factoren bepalen in belangrijke mate de vraag naar nieuwe kavels voor de glastuinbouw: <ul style="list-style-type: none">▪ Productieomvang. De omvang van de toekomstige afzetmarkt voor Nederlandse glastuinbouwproducten (zie boven).▪ Functieverandering. Aanleg van wegen of de bouw van huizen op plaatsen waar nu kassen staan (functieverandering genoemd). Een deel van de betreffende tuinders gaat op zoek naar nieuwe vestigingsruimte. Het Expertisecentrum schat dat functieverandering tot het jaar 2015 zal leiden tot een vraag naar zo'n 1.400 hectare nieuwe kavels.▪ Herstructurering van bestaande glastuinbouwgebieden. Dit zal tot 2015 leiden tot een behoefte aan zo'n 150 hectare nieuwe kavels.▪ Bundeling van verspreid liggende glastuinbouwbedrijven. In hoeverre bundeling van verspreid glas daadwerkelijk tot stand zal komen is erg onzeker. Het Expertisecentrum raamt (voorzichtig) dat als gevolg van bundeling, er tot 2015 een behoefte zal ontstaan aan zo'n 250 hectare nieuwe kavels voor de glastuinbouw.▪ Functieverandering, herstructurering en bundeling van verspreid glas, zal naar schatting van het Expertisecentrum leiden tot een vraag naar 1.800 hectare kavels tot het jaar 2015.

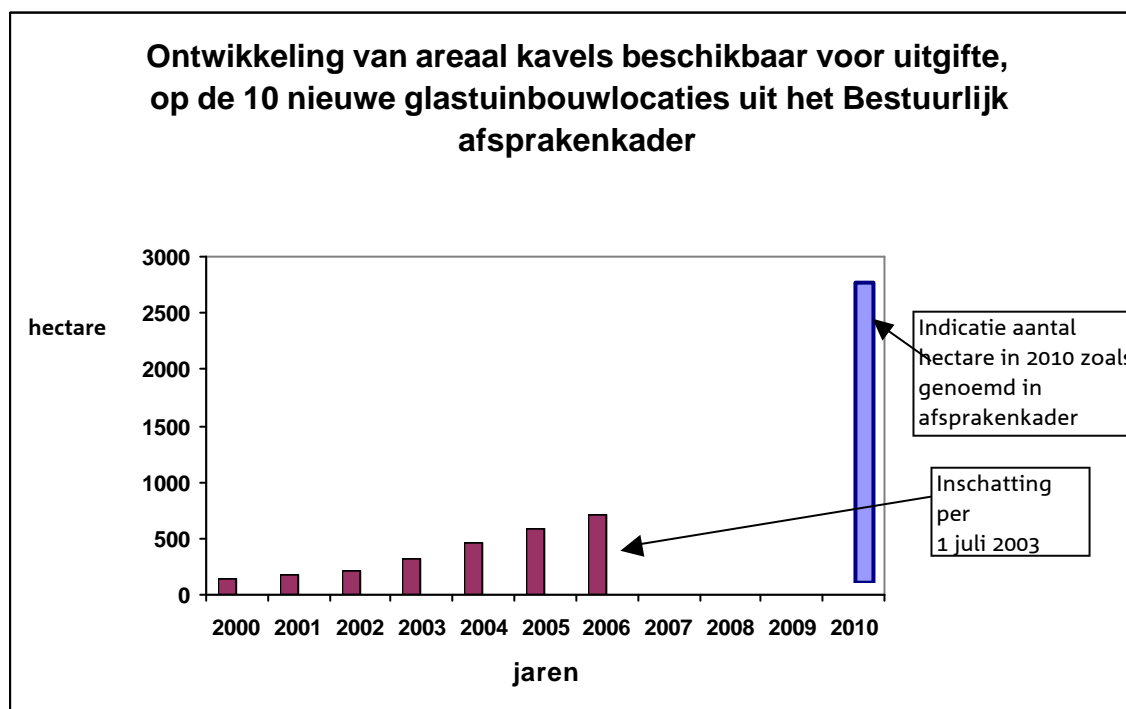
2.2 Ruimteaanbod

2.2.1 Aanbod op de projectvestigingslocaties

Op 6 januari 2000 tekenden de minister van LNV en de voorzitter van de vakgroep Glastuinbouw van LTO-Nederland het zgn. Bestuurlijk afsprakenkader herstructurering glastuinbouw. LNV en LTO werken inmiddels al enkele jaren gezamenlijk aan de uitvoering van dat Afsprakenkader. Een belangrijk onderdeel daarvan vormt de stimulering van de ontwikkeling van 10 nieuwe projectvestigingslocaties voor de glastuinbouw. Deze 10 locaties staan met naam en toenaam genoemd in het Afsprakenkader.

Het Expertisecentrum heeft, op basis van gegevens verstrekt door de locaties, een inschatting gemaakt van de vorderingen die de gemeenten maken bij het beschikbaar maken van kavels voor tuinders (stand van zaken per 1 juli 2003).

Figuur 2.1 Ontwikkeling van het areaal kavels beschikbaar voor uitgifte aan de glastuinbouw op de 10 glastuinbouwlocaties uit het Bestuurlijk afsprakenkader herstructurering glastuinbouw, volgens afsprakenkader en volgens een inschatting van het Expertisecentrum LNV per 1 juli 2003.

Bron: Expertisecentrum LNV op basis van gegevens verstrekt door de locaties.

De verschillende locaties kennen elk hun specifieke problemen bij de ontwikkeling. Planologische/bestuurlijke problemen en een beperkte vraag naar nieuwe kavels vormen echter de belangrijkste factoren die ervoor zorgen dat de ontwikkeling tot nu toe achterblijft bij de indicaties in het Bestuurlijk afsprakenkader.

<p>Aanbod van kavels op de 10 project-vestigingslocaties</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De ontwikkeling van het areaal kavels, dat reeds uitgegeven is of beschikbaar is voor uitgifte aan tuinders op de 10 projectlocaties uit het Bestuurlijk afsprakenkader, blijft sterk achter bij de oorspronkelijke indicaties. ▪ Het Bestuurlijk afsprakenkader voorziet 10 nieuwe vestigingslocaties voor de glastuinbouw. Op 7 van die locaties zijn inmiddels kavels beschikbaar, of komen volgens de plannen binnen afzienbare tijd beschikbaar. ▪ Volgens de plannen van de gemeenten komt er van 2000 – 2006 zo'n 700 hectare kavels beschikbaar voor uitgifte of is reeds uitgegeven. De ontwikkelingen van 2007 – 2010 zijn nog erg onzeker. Op de locaties waar geen planologische beperkingen heersen zouden gemeenten nog zo'n 1.000 hectare kunnen ontwikkelen. Er zou dan in totaal ruim 1.700 hectare beschikbaar kunnen komen voor uitgifte aan tuinders van 2000 - 2010. Of dat gebeurt, hangt sterk af van de vraag naar kavels door tuinders en van het daadwerkelijk realiseren van de uitvoeringsplannen door de gemeenten. ▪ Twee locaties uit het Afsprakenkader bevinden zich nog in het planologisch traject. De planologische discussies rond Zuidplaspolder en Moerdijksehoek lopen inmiddels al enkele jaren. Als men besluit om op deze locaties glastuinbouw te vestigen, dan zal de daadwerkelijke uitgifte van kavels op zijn vroegst in 2007 kunnen starten. Het effect op de realisatie van het Bestuurlijk afsprakenkader is vrij groot, omdat op deze twee locaties een kleine 500 hectare was voorzien. ▪ De locatie Nieuwdorp is inmiddels definitief geschrapt. In de Nota Ruimte is de locatie Terneuzen opgenomen i.p.v. Nieuwdorp. De planologische procedure rond Terneuzen is gestart. ▪ Er bestond de afgelopen jaren maar een beperkte vraag naar kavels op de 10 nieuwe locaties. De voornaamste reden hiervoor was dat vanuit Zuid-Holland, tegen de verwachting in, weinig tuinders uitweken naar de 10 nieuwe locaties. Uitgaande van het saldo-nul beleid van de provincie Zuid-Holland, zal dat ook in de komende jaren niet gebeuren. ▪ Het blijkt dat gemeenten de snelheid van de ontwikkeling van de locaties afstemmen op de vraag van tuinders naar kavels.
--	---

2.2.2 Overig aanbod

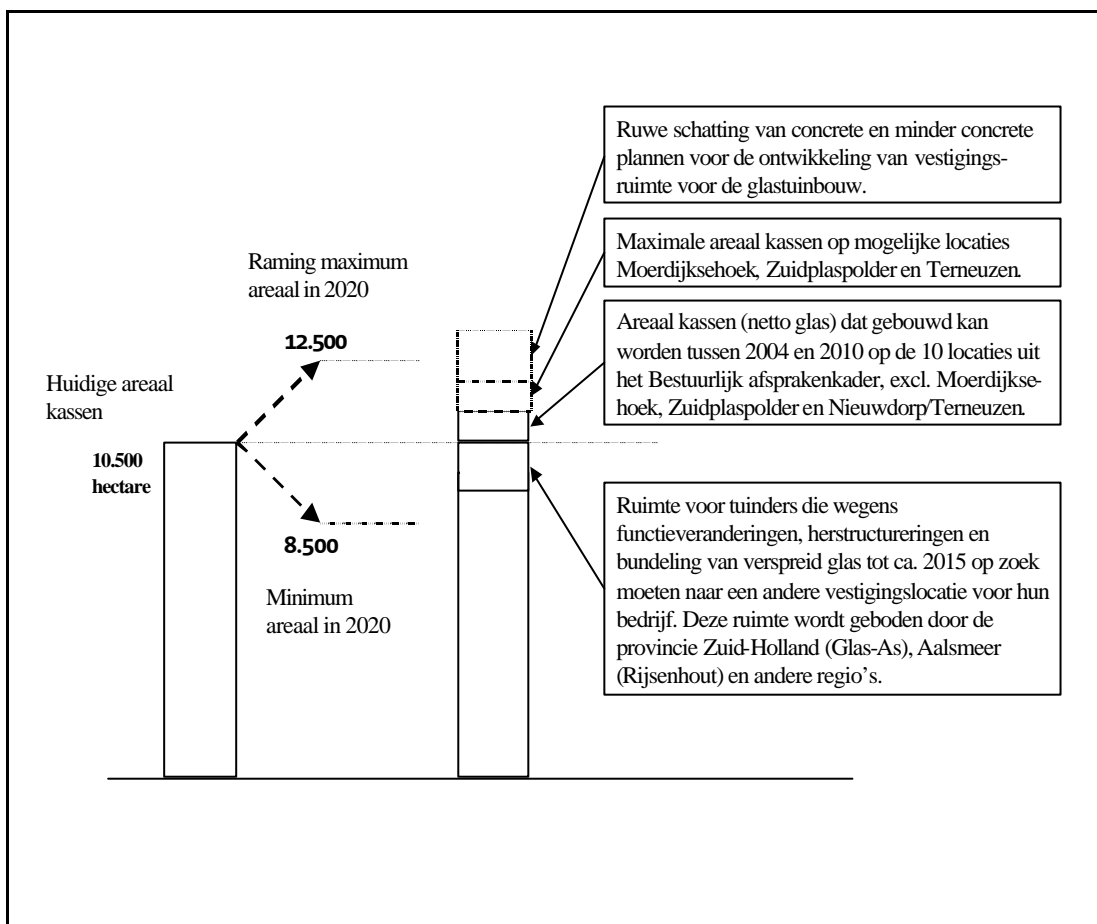
Ook buiten de 10 locaties uit het Afsprakenkader bestaan er wel degelijk vestigingsmogelijkheden voor glastuinbouwbedrijven. Onderstaand overzicht schetst deze kort.

<p>Overig aanbod van kavels</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Als er sprake is van functieverandering, herstructurering of bundeling van verspreid glas, proberen gemeenten en provincies gewoonlijk binnen de regio ruimte voor hervestiging te bieden. In Zuid-Holland is binnen de Glas-As nog ruimte voor maximaal zo'n 1.300 hectare kavels voor glastuinbouwbedrijven. Als de glastuinbouwlocatie Zuidplaspolder er, conform het Bestuurlijk afsprakenkader, komt groeit het beschikbare areaal met nog eens 300 hectare. In Zuid-Holland is er dan in totaal maximaal 1.600 hectare kavels beschikbaar. Voor tuinders uit Aalsmeer e.o. komt in de Haarlemmermeer (Rijsenhout) voldoende ruimte beschikbaar. ▪ Verspreid over het land bestaan nog diverse regionale centra met glastuinbouw. Daar bestaan veelal ook nog mogelijkheden voor uitbreiding/nieuwvestiging. ▪ Er bestaan verder nog concrete en minder concrete plannen voor nieuwe projectvestigingslocaties voor de glastuinbouw, zoals bijv. Eemsmond, Grootslag-Wieringermeer, Bommelerwaard en diverse kleine locaties in Brabant.
---------------------------------	---

2.3 Is er voldoende ruimte?

Onderstaande figuur toont hoe de vraag naar en het aanbod van glastuinbouwkavels zich volgens de geschetste ramingen tot elkaar verhouden in de komende 15 jaar.

Figuur 2.2 Het huidige areaal glastuinbouw in Nederland, ondergrens en bovengrens van het mogelijke areaal in 2020, mogelijkheden voor hervestiging/uitbreiding/nieuwbouw van glastuinbouwbedrijven.

De conclusie over ruimtebehoefte en ruimteaanbod voor de glastuinbouw in Nederland van 2000 – 2020:

Tot 2010 is er voldoende aanbod te verwachten van kavels voor uitgifte aan tuinders. Op grond van de bestaande ruimte in streekplannen en nieuwe initiatieven voor de ontwikkeling van glastuinbouwgebieden, lijkt dat ook tussen 2010 – 2020 het geval te zullen zijn. Dit geldt zelfs bij het meest optimistische groeiscenario van de glastuinbouw. Er lijken voldoende initiatieven van gemeenten en provincies te bestaan om aan de toekomstige vraag naar kavels te kunnen voldoen.

3 Streefbeelden van de rijksoverheid voor inrichting van glastuinbouwgebieden

Vooraf

In de discussie over de ruimtebehoefte en het ruimteaanbod voor de glastuinbouw wordt een drietal begrippen veelvuldig gebruikt. Daarom is het nodig om deze even kort in deze inleiding te beschrijven:

- netto areaal glas van een bedrijf : de oppervlakte van de kassen
- bruto areaal van een bedrijf : de totale oppervlakte van het bedrijf
- bruto/bruto areaal glastuinbouwgebied : de totale oppervlakte van een geheel tuinbouwgebied

Tabel 3.1 Toelichting op de begrippen netto, bruto en bruto/bruto areaal glastuinbouw.

netto areaal glas	= oppervlakte kassen		
bruto areaal glas	“	+ Oppervlakte bedrijfswoningen, bedrijfsruimte, wateropslag, paden, erf e.d.	
bruto/bruto areaal	“	“	+ groenstroken, waterwegen, infrastructuur e.d.

Streefbeeld voor de verhouding netto – bruto

De rijksoverheid streeft er naar om de verhouding tussen de oppervlakte kassen op de bedrijven en de totale bedrijfsoppervlakte te verhogen naar 1:1,5. In met name de oude glastuinbouwgebieden in het westen van het land is deze verhouding lager. Verhogen is noodzakelijk omdat er op tuinbouwbedrijven steeds meer ruimte nodig is voor bedrijfsruimtes, collectieve voorzieningen, kleinschalige energie -centrales, watervoorzieningen etc. Ook het voldoen aan milieuwetgeving vraagt extra kavelruimte.

Streefbeeld voor de verhouding netto – bruto/bruto

De overheid streeft er ook naar om de verhouding te verhogen tussen de oppervlakte kassen en de totale oppervlakte van de tuinbouwgebieden. De rijksoverheid gaat als streefbeeld uit van een verhouding van 1:2. Daarmee wil de rijksoverheid de ruimtelijke kwaliteit in de glastuinbouwgebieden verhogen. Bij de verhouding 1:2 ontstaan meer mogelijkheden voor het toepassen van duurzame principes op milieugebied (water/energie), het realiseren van voldoende waterbergend vermogen, het verbeteren van de bereikbaarheid en de verkeersveiligheid, een goede landschappelijke inpassing en een multifunctionele inrichting (bijvoorbeeld recreatieve voorzieningen) van het gebied.

De genoemde netto – bruto verhoudingen vormen weliswaar streefbeelden van de rijksoverheid, maar provincies en gemeenten richten daadwerkelijk de tuinbouwlocaties in. Zij zijn daarbij niet verplicht om die streefbeelden te hanteren. Per glastuinbouwgebied komen daarbij verschillen voor in de verhoudingen. De gerealiseerde netto – bruto verhoudingen zijn daarbij o.a. afhankelijk van lokale

omstandigheden zoals grondprijzen, beschikbare areaal, mogelijkheden van multifunctioneel ruimtegebruik etc.

Bij het hanteren van de streefbeeld voor de genoemde verhoudingsgetallen, ziet een tuinbouwgebied van bijvoorbeeld 100 hectare er als volgt uit:

Tabel 3.2 Voorbeeld van de verdeling van het grondoppervlak een tuinbouwgebied als de streefcijfers van de overheid voor de netto/bruto verhoudingen gehanteerd worden, uitgedrukt in hectares.

Netto areaal; oppervlakte kassen	50	
	+ 25	oppervlakte bedrijfswoningen, bedrijfsruimte, wateropslag, paden, erf, e.d.
<i>Bruto areaal (= netto areaal * 1,5)</i>	75	
	+ 25	<i>Weg-, water-, energie-infrastructuur, groenvoorzieningen, waterberging, fietspaden e.d.</i>
<i>Bruto/bruto areaal (= netto areaal * 2)</i>	100 hectare	

Bron: Expertisecentrum LNV

4 Ruimtebehoefte van de glastuinbouw

4.1 Inleiding

Tal van factoren bepalen de vraag door tuinders naar nieuwe kavels. Deze publicatie behandelt daarvan vier belangrijke factoren:

- Productieomvang:** De markt voor Nederlandse glastuinbouwproducten groeide de afgelopen decennia. Tegelijkertijd verbeterde de productiviteit van de glastuinbouw. Per saldo leidde dit tot een groei van het areaal kassen. De laatste 10 jaar bleef die groei van het areaal overigens beperkt tot ruim 300 hectare. Over de marktvooruitzichten, en daaraan gekoppeld de ontwikkeling van het areaal tot 2020, lopen de meningen uiteen.
- Functieverandering:** Op sommige plaatsen moeten glastuinbouwbedrijven plaatsmaken voor woningbouw, wegeaanleg, groene ruimte etc. Dit wordt aangeduid als functieverandering. De ondernemers die vanwege functieverandering moeten wijken, zullen niet allemaal opnieuw gaan beginnen. Een deel van de ondernemers stopt ermee, en een ander deel start elders een nieuw glastuinbouwbedrijf. De ervaring leert dat bij een dergelijk proces het areaal glas per saldo ongeveer gelijk blijft. De ondernemers, die een nieuw bedrijf bouwen na de uitkoop, hebben namelijk de neiging om dan een groter bedrijf neer te zetten.
- Herstructurering:** In bestaande glastuinbouwgebieden kan herstructurering plaatsvinden. Dat vraagt extra ruimte omdat:
- 'schuifruimte' nodig is om een start te krijgen;
 - een deel van de bedrijven uitgeplaatst wordt om de netto -bruto verhouding op de resterende bedrijven te kunnen laten toenemen. Dat is nodig om op kavelniveau voldoende ruimte te maken voor de noodzakelijke bedrijfsvoorzieningen, ontsluiting en bouwlijnen.
- Bundeling:** In Nederland staat ca. 700 hectare zgn. verspreid glas van gespecialiseerde glastuinbouwbedrijven. Dit betreft kassen die niet in één van de glastuinbouwgebieden in het land staan, maar daarbuiten. Rijks- en provinciale overheden trachten dit verspreide glas veelal met zachte hand te bundelen/concentreren in nationale centra of perspectiefrijke regionale locaties.

4.2 Productieomvang

In 1997 maakte het Centraal Plan Bureau (CPB) op basis van modelberekeningen een raming van het areaal glastuinbouw in 2020. Het CPB voorzag toen dat het areaal zich rond 10.000 hectare zou stabiliseren.

Sinds 1997 hebben zich tal van nieuwe ontwikkelingen voorgedaan, die van invloed zullen zijn op het toekomstige areaal. Het Expertisecentrum vroeg daarom 8 experts op het gebied van de glastuinbouw om onafhankelijk van elkaar een voorspelling te doen van het areaal tuinbouwgewassen onder glas in 2020. Op basis van die voorspellingen valt de volgende conclusie te trekken:

Het is erg onzeker hoe groot het areaal tuinbouwgewassen onder glas zal zijn in Nederland in 2020. Ontwikkelingen in de teelttechniek, afzetmogelijkheden en de concurrentie kunnen zowel tot een daling van het areaal leiden als tot een voortgaande groei. Dit geldt met name voor groenten en bloemen onder glas. Het areaal potplanten zal vrijwel zeker toenemen, evenals het areaal boomkwekerijproducten onder glas. Volgens de geraadpleegde experts zal het areaal tuinbouwgewassen onder glas zich in Nederland in 2020 hoogstwaarschijnlijk bevinden tussen 8.500 en 12.500 hectare.

In het recent uitgebrachte rapport “Economische effecten van energie- en CO2-beleid op de glastuinbouw” voorspelt het LEI over de ontwikkeling van het areaal glastuinbouw:

“De markt biedt mogelijkheden om de komende jaren een groei van minimaal 2% per jaar te realiseren. De Nederlandse glastuinbouw kan deze groei realiseren door intensivering van de productie in combinatie met een beperkte uitbreiding van het areaal. Het areaal kan groeien tot 11.500 hectare in 2010.”

Om een indruk te geven van de benodigde toekomstige arealen, heeft het Expertisecentrum LNV voor twee situaties een berekening gemaakt. De volgende tabel toont die berekening.

Tabel 4.1 Toekomstige behoefte aan tuinbouwareaal (bruto en bruto-bruto) bij twee verschillende arealen kassen (netto glas).

Mogelijk toekomstig areaal kassen (netto glas)	Totale benodigde kaveloppervlakte voor de tuinbouwbedrijven (bruto areaal) = netto areaal * 1,5	Totale benodigde oppervlakte voor de gehele tuinbouwgebieden (bruto-bruto) = netto areaal * 2
8.500 hectare	12.750	17.000
12.500 hectare	18.750	25.000

Bron: Expertisecentrum LNV.

4.3 Functieverandering en herstructurering

In deze paragraaf wordt een raming gemaakt van het totale areaal waarop functieverandering, herstructurering en bundeling van verspreid glas zal plaatsvinden. De resulterende vraag door tuinders naar nieuwe kavels wordt eveneens geschetst. Dit gebeurt met name door een inschatting te maken van de situatie in de provincie Zuid-Holland en van het gebied rond Aalsmeer.

Westland

- *Functieverandering*
Het IOPW is recent herzien. Daarin voorziet men dat tot 2015 in het Westland van het bestaande areaal glastuinbouw door functieverandering 750 hectare (bruto) zal verdwijnen. Wanneer dat precies zal gebeuren is nog niet bekend. Volgens een ruwe schatting van de provincie zal dat in het volgende tempo gebeuren:
 - heden – 2005 250 hectare
 - 2005 – 2010 250
 - 2010 – 2015 250

- *Herstructurering*
Herstructurering vindt in het Westland wel plaats, maar tot uitplaatsing van tuinders leidt dat nauwelijks. In praktijk vindt herstructurering/optimalisatie van de bestaande ruimte plaats door acties van individuele tuinders. Bijvoorbeeld: een bedrijf koopt twee naburige glastuinbouwbedrijven op en voegt deze samen. De oude kassen en bedrijfsruimten worden afgebroken. Er komt bijvoorbeeld één sorteer- en opslagruimte, één wateropslag i.p.v. meerdere. Uiteindelijk blijft bij dergelijke activiteiten het areaal kassen veelal ongeveer gelijk. De provincie voert geen actief herstructureringsbeleid dat tot doel heeft de netto-bruto verhoudingen te verbeteren. Het tempo van de herstructureringen is daarom onvoorspelbaar. Enige schuifruimte om die (individuele) herstructureringen te kunnen uitvoeren is volgens de provincie Zuid-Holland wel nodig. De provincie raamt de benodigde schuifruimte op 100 hectare.

Midden Zuid-Holland

- *Functieverandering*
Volgens de provincie voorziet men in Midden Zuid-Holland momenteel geen functieveranderingen voor de huidige glastuinbouwbedrijven.
- *Herstructurering*
Herstructurering is in Midden Zuid-Holland (Glas-As) niet noodzakelijk en ook niet voorzien.

Aalsmeer e.o.

- *Functieverandering*
Voor het gebied Aalsmeer e.o. wordt in komende 15 tot 20 jaar in de voorlopige planvorming voor circa 200 hectare netto glas voorzien in een functieverandering. Dat zal volgens ramingen van de provincie leiden tot een vraag naar circa 150 hectare kavels. Voor de korte termijn 50 ha. en voor de middellange en lange termijn ieder 50 ha. kavels. Deze ruimte komt in de Haarlemmermeer beschikbaar.
- *Herstructurering*
Voor het gebied Aalsmeer e.o. (in totaal 543 ha. netto -glas, excl. oud glas dat niet meer in gebruik is voor glastuinbouw) komt op basis van ramingen van de provincie Noord-Holland ongeveer 70 ha. netto glas in aanmerking voor herstructurering. Voor de herstructurering van het gebied Aalsmeer e.o. is dus maar een beperkte ruimte nodig. Volgens ramingen van de provincie is daarvoor 50 hectare kavelruimte nodig. Bij Rijsenhout in de Haarlemmermeer is daarvoor voldoende ruimte beschikbaar.

Overige gebieden in Nederland

- *Functieverandering*
In de overige gebieden in Nederland kunnen tuinders, die moeten wijken, zich veelal binnen de regio hervestigen. Dit was/is het geval voor tuinders uit Vleuten-De Meern (beperkt in de Harmelerwaard), Knooppunt Arnhem-Nijmegen (naar Huissen-Bemmel) en tuinders die in het noorden, oosten of zuiden moeten wijken vanwege EHS, infrastructuur, bedrijventerreinen of autonome uitbreidingen van steden en dorpen. Volgens onze schatting gaat het daarbij grofweg om een ruimtebehoefte van 200-300 hectare bruto op de korte/middellange termijn oplopend tot in totaal 400-500 hectare bruto op de langere termijn. Veelal kan deze ruimte op regionaal niveau worden gevonden.
- *Herstructurering*
Voor de overige gebieden in Nederland is de behoefte aan extra ruimte voor herstructurering niet onderzocht door het Expertisecentrum. Naar alle waarschijnlijkheid is er echter weinig of geen extra ruimte nodig voor herstructurering van de overige gebieden.

4.4 Bundeling van verspreide glastuinbouwbedrijven

Er staat in totaal zo'n 1.600 hectare zgn. verspreid glas (uitgedrukt in netto glas) in Nederland. Dat betreft kassen die min of meer solitair staan. Die 1.600 hectare bestaat uit:

- ruim 700 ha. glas van gespecialiseerde glastuinbouwbedrijven;
- ruim 900 hectare glas op niet-gespecialiseerde bedrijven (ondersteunend glas voor boomkwekerij, bollenteelt, fruitteelt), verdeeld over ongeveer 2800 bedrijven.

De definitie van "verspreid liggende gespecialiseerde glastuinbouwbedrijven" is overgenomen uit de LEI -publicatie "Kansen voor kassen" uit 1997. In die publicatie hanteert het LEI de volgende indeling:

- niet-verspreid glas; bedrijven die zijn gevestigd in de 24 glastuinbouwgebieden in Nederland;
- verspreid glas; bedrijven die zich daarbuiten bevinden.

De meeste provincies proberen verspreid liggende gespecialiseerde glastuinbouwbedrijven te stimuleren om te 'verkassen' naar een projectvestigingslocatie voor de glastuinbouw. Dat gebeurt met name door:

- voldoende vestigingsruimte te bieden in (regionale) glastuinbouwlocaties;
- in streekplannen nieuwvestiging van verspreid glas te voorkomen en groei van bestaand verspreid glas te beperken tot een bepaalde omvang.

Actieve sanering van verspreid glas door bijv. uitkoop, vindt niet plaats. Zuid-Holland wil wel de ruimte voor ruimte regeling daarvoor hanteren. Door functieverandering verdwijnt her en de wel wat verspreid glas.

Bundeling van zgn. ondersteunend glas (in de boomkwekerij, bollenteelt, fruitteelt) is niet aan de orde. Het glasareaal vormt op deze bedrijven maar een klein onderdeel van het totale bedrijfsoppervlak en is "ondersteunend" aan de hoofdactiviteit.

Overigens zijn er meerdere definities mogelijk van "verspreid glas". Sommige van de glastuinbouwgebieden uit "Kansen voor kassen" zijn bijvoorbeeld bijzonder groot (heel Noord Limburg, gehele Noordoostpolder, groot deel van de provincie Zeeland). Provincies en gemeenten hebben waarschijnlijk op lokaal niveau ook uiteenlopende ideeën over "verspreid glas" dat zij al of niet willen bundelen. Hantering van verschillende definities leidt dan tot andere getallen voor de hoeveelheid "verspreid glas" in Nederland.

De beoogde bundeling leidt op zich tot een behoefte aan ruimte op de glastuinbouwlocaties. Maar in hoeverre die bundeling zal slagen valt echter niet goed te kwantificeren. De betreffende bedrijven staan namelijk bepaald niet te trappelen om te verhuizen. De laatste jaren is het areaal verspreid glas dan ook min of meer constant gebleven. Verondersteld mag worden dat deze bundeling, als die al slaagt, vele jaren in beslag zal nemen. Voor de berekeningen van de toekomstige vraag naar glastuinbouwkavels, veronderstelt het Expertisecentrum dat de bundeling van de 700 hectare verspreid glas op gespecialiseerde glastuinbouwbedrijven tot 2015 gedeeltelijk zal slagen.

4.5 Totale ruimtebehoefte

De gegevens uit de paragrafen 4.1 tot en met 4.4 staan in onderstaande tabel samengevat. Daaruit is af te lezen dat de totale vraag naar kavels als gevolg van functieverandering, herstructurering en bundeling van verspreid glas, volgens de ramingen zal leiden tot een totale vraag naar 1800 hectare kavels tot het jaar 2015.

Tabel 4.2 De totale vraag naar kavels op de korte, middellange en lange termijn als gevolg van herstructureringen, functieveranderingen en bundeling van verspreid glas. De uiteindelijke behoefte aan ruimte is sterk afhankelijk van de mate en snelheid waarin de plannen (o.a. IOP Westland) zullen worden gerealiseerd. Alle getallen zijn uitgedrukt in hectares bruto glas.

LOCATIE	Vraag tot 2005	Vraag in 2005-2010	Vraag 2010-2015	Totale vraag
Westland herstructurering (schuifruimte)	50	50	0	100
Westland, functieverandering	250	250	250	750
Midden Zuid-Holland, functieverandering en herstructurering	0	0	0	0
Aalsmeer e.o. herstructurering	5	25	20	50
Aalsmeer e.o., functieverandering	50	50	50	150
Overige gebieden, functieverandering	250	125	125	500
Overige gebieden, herstructurering	0	0	0	0
Bundeling verspreid glas	50	100	100	250
Totaal	655	600	545	1800

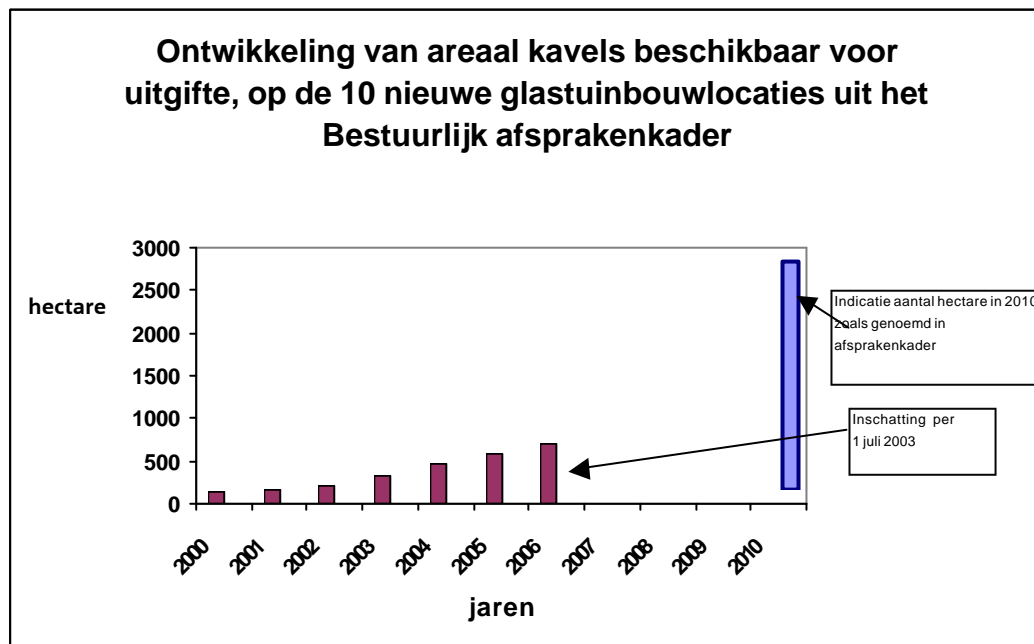
Bron: Expertisecentrum LNV; op basis van voorlopige planvorming en eigen inschattingen.

5 Ruimteaanbod voor de glastuinbouw

5.1 Aanbod op de 10 projectvestigingslocaties

Het Bestuurlijk afsprakenkader herstructurering glastuinbouw bevatte een indicatie van de arealen kavels die op de 10 locaties tussen 2000 – 2010 beschikbaar zouden komen voor uitgifte (zie bijlage 2). Het Expertisecentrum heeft, op basis van gegevens verstrekt door de locaties, een inschatting gemaakt van de vorderingen die de gemeenten daarbij maken (stand van zaken per 1 juli 2003). Onderstaande grafiek toont het resultaat.

Figuur 5.1 Ontwikkeling van het areaal kavels beschikbaar voor uitgifte aan de glastuinbouw op de 10 glastuinbouwlocaties uit het Bestuurlijk afsprakenkader herstructurering glastuinbouw, volgens afsprakenkader en volgens een inschatting van het Expertisecentrum LNV per 1 juli 2003.

Bron: Expertisecentrum LNV op basis van gegevens verstrekt door de locaties.

Bijlage 1 toont op een kaartje de geografische locatie in Nederland van de 10 nieuwe glastuinbouwgebieden. Bijlagen 2 en 3 bevatten een deel van de gegevens waarop bovenstaande grafiek is gebaseerd.

Volgens het Bestuurlijk afsprakenkader zou er op de 10 nieuwe glastuinbouwlocaties 2665 hectare kavels beschikbaar komen voor uitgifte aan tuinders. Volgens ramingen uit december 2000 (“Ruimtelijke visie op de Glastuinbouw, bouwsteen voor de 5^e nota ruimtelijke ordening”) was dat nieuwe areaal ook noodzakelijk. Functieverandering en herstructurering in het Zuid-Hollands Glasdistrict zouden namelijk leiden tot het uitwijken van tuinders vanuit dit gebied naar andere glastuinbouwgebieden in Nederland. Alleen hiervoor zou al ruim 2.200 hectare nieuwe vestigingsruimte nodig

zijn. Op basis van de huidige plannen van de gemeenten schat het Expertisecentrum dat er in totaal eind 2006 zo'n 700 hectare uitgegeven/beschikbaar zal zijn op de 10 nieuwe locaties. Een projectie tot 2010 is erg moeilijk. Gemeenten laten de ontwikkelingsnelheid van de tuinbouwgebieden namelijk in belangrijke mate afhangen van de daadwerkelijke vraag van tuinders naar kavels. Dit doen ze om hun financiële risico's zo veel mogelijk te beperken. De snelheid van ontwikkeling is dus vooral afhankelijk van de interactie tussen vraag en aanbod. Daarnaast zijn er natuurlijk meer onderwerpen van belang voor de ontwikkeling. Zaken als de grondverwerving, goede uitvoeringsorganisaties etc. spelen ook een belangrijke rol.

Beperkende factoren in de ontwikkeling van het areaal

De verschillende locaties kennen elk hun specifieke problemen bij de ontwikkeling. Planologische problemen en een beperkte vraag naar nieuwe kavels vormen echter de belangrijkste factoren die ervoor zorgen dat de ontwikkeling tot nu toe achterblijft bij de indicaties in het Bestuurlijk afsprakenkader. Onderstaand overzicht toont de belangrijkste beperkende factoren per locatie in een notendop.

Tabel 5.1 Overzicht van de belangrijkste beperkende factoren in de ontwikkeling van de individuele locaties.

		De belangrijkste beperkende factoren in de ontwikkeling van de 10 locaties.		
	Gebied	Planologisch nog niet rond	Oprichting uitvoeringsinstantie, goedkeuring inrichtingsplan en inrichting van het gebied	Beperkte vraag naar kavels
1.	Zuidplaspolder	*		
2.	Berlikum**			
3.	Emmen, Rundedal			*
	Emmen, Erica (west)			*
4.	Grootslag			*
5.	Californië		*	
	Siberië**(fase 3 en 4)		*	*
6.	Luttelgeest			*
7.	Bergerden		*	
8.	IJsselmuiden (Koekoeks-Polder)			*
9.	Moerdijksehoek	*		
10.	Reimerswaal en/of Nieuwdorp**	Nieuwdorp definitief geschrapt en vervangen door Terneuzen		

** Berlikum is inmiddels geheel verkocht aan tuinders. De betreffende kavels zijn echter nog niet volgebouwd. Van Siberië is inmiddels ruim 60 hectare ontwikkeld voor uitgifte (fase 1 en 2). Inmiddels (juni 2004) is in de Nota Ruimte Terneuzen aangewezen als locatie in Zeeland, i.p.v. Reimerswaal en/of Nieuwdorp.

Bron: Expertisecentrum LNV.

Drie locaties uit het Afsprakenkader bevinden zich nog in het planologisch traject.

- De planologische discussies rond Zuidplaspolder en Moerdijksehoek lopen inmiddels al enkele jaren.
- De locatie Nieuwdorp is definitief geschrapt. In plaats daarvan is in de Nota Ruimte de locatie Terneuzen opgenomen. De planologische procedure rond Terneuzen is meer recent gestart.

Als men besluit om op bovenstaande locaties glastuinbouw te vestigen, dan zal de daadwerkelijke uitgifte van kavels op zijn vroegst in 2007 kunnen starten. Het effect op de realisatie van het Bestuurlijk afsprakenkader is vrij groot, omdat op deze twee

locaties een kleine 500 hectare was voorzien. Voor Moerdijksehoek geldt dat de provincie Noord-Brabant zoekt naar alternatieve vestigingslocaties.

Tabel 5.1 toont dat een beperkte vraag naar kavels op de meeste locaties een belangrijke beperkende factor voor de ontwikkeling vormt. De ontwikkeling van de vraag naar de kavels op de nieuwe glastuinbouwlocaties kan kort als volgt gekenschetst worden:

- In de afgelopen drie jaar was er minder vraag naar kavels dan door de rijksoverheid enkele jaren geleden werd voorzien.
 - Verklaring daarvoor is dat veel minder tuinders dan verwacht het Zuid-Hollands Glasdistrict verlieten om zich te vestigen op de nieuwe glastuinbouwlocaties. Herstructureringen en functieveranderingen (woningbouw, HSL, wegenbouw) resulteerden in slechts beperkte mate in het uitwijken van tuinders naar de 10 locaties. Tegen de verwachting in bleken de tuinders in staat om binnen de provincie Zuid-Holland nog wel ruimte te vinden, voor een deel zelfs binnen de oude glastuinbouwgebieden. Sinds 2002 is het beleid van de provincie Zuid-Holland ook expliciet gericht op het bieden van voldoende ruimte aan de glastuinbouw binnen de eigen provincie. Lagere grondprijzen kunnen tuinders er ook nauwelijks toe verleiden om zich buiten Zuid-Holland te vestigen (een prijs die inmiddels opgelopen is tot ruwweg 50 – 60 euro/m² in Zuid-Holland versus bijv. een prijs van 19 euro/m² in Emmen).
- Tuinders staan ook op het moment niet te dringen om kavels aan te kopen.
- De toekomstige vraag naar kavels is moeilijk te voorspellen.
- Naast sociale factoren (weerstand tegen verhuizen over grotere afstand) spelen ook andere factoren een belangrijke rol, zoals aanbod, omvang en prijs van kavels op andere vestigingslocaties, wensen van tuinders, arbeidsvoorziening, financiële risico's, groei/krimp van totale areaal, tempo van functieveranderingen, etc. Dit alles maakt de vraag naar kavels op een specifieke locatie erg moeilijk voorspelbaar.

Voor de betrokken gemeenten is het daarom moeilijk om te bepalen hoe snel zij de nieuwe glastuinbouwgebieden het beste kunnen ontwikkelen. Om de financiële risico's te beperken, stemmen gemeenten die ontwikkeling nauw af op de daadwerkelijke vraag naar kavels door tuinders. Gemeenten ontwikkelen de locaties daarom niet in één keer, maar in stukjes (fasen).

Als de vraag naar nieuwe kavels in de komende jaren sterk toeneemt zal dat waarschijnlijk leiden tot een versnelde ontwikkeling van de zeven locaties waar geen planologische beperkingen heersen. Op die locaties zou tussen de jaren 2000 en 2010 dan in totaal ruim 1.700 hectare beschikbaar kunnen komen voor uitgifte aan tuinders.

Gezien de geschetste onzekerheden in de toekomstige vraag naar kavels, kunnen de gemeenten die Stidug -subsidie toegezegd hebben gekregen in een lastig parket raken. Enerzijds moeten de gemeenten conform de Stidug -voorwaarden namelijk de nieuwe glastuinbouwgebieden binnen 4 jaar ontwikkelen (met een uitloopmogelijkheid van 1 jaar). Anderzijds lopen gemeenten grote financiële risico's als zij grote oppervlakten voor uitgifte beschikbaar maken, zonder dat daarvoor een vraag van tuinders naar kavels tegenover staat.

In tabel 5.2 zijn de genoemde ontwikkelingen nog eens kort samengevat.

Tabel 5.2 Het areaal dat beschikbaar kan komen voor uitgifte op de 10 locaties uit het Bestuurlijk afsprakenkader tot en met 2010.

	Hectare
Areaal in 2010 op de 10 locaties volgens indicaties in Bestuurlijk afsprakenkader	2665
Areaal op de 3 locaties die zich in het planologisch traject bevinden*	900
Maximale areaal dat op de 7 andere locaties van 2000- 2010 uitgegeven is, of beschikbaar kan komen voor uitgifte aan tuinders	ruim 1700

* Zuidplaspolder, Moerdijksehoek en Terneuzen

Bron: Expertisecentrum LNV

De belangrijkste conclusies zijn:

- De ontwikkeling van het areaal kavels, dat reeds uitgegeven is of beschikbaar is voor uitgifte aan tuinders op de 10 projectlocaties uit het Bestuurlijk afsprakenkader, blijft sterk achter bij de oorspronkelijke indicaties.
- Het vervangen van de locatie in Nieuwdorp door Terneuzen en de planologische discussies rond de Zuidplaspolder en Moerdijksehoek, hebben samen betrekking op ongeveer 900 hectare kavels. Dit vormt een belangrijke onzekerheid voor het realiseren van de doelstelling van ruim 2600 hectare in het jaar 2010.
- Er bestond de afgelopen jaren maar een beperkte vraag naar kavels op de 10 nieuwe locaties. De voornaamste reden hiervoor is dat vanuit Zuid-Holland, tegen de verwachting in, weinig tuinders uitweken naar de 10 nieuwe locaties. Uitgaande van het saldo-nul beleid van de provincie Zuid-Holland, zal dat ook in de komende jaren niet gebeuren. Het blijkt dat gemeenten de snelheid van de ontwikkeling van de locaties afstemmen op de vraag van tuinders naar kavels.
- Volgens de plannen van de gemeenten komt er van 2000 – 2006 zo'n 700 hectare kavels beschikbaar voor uitgifte, of is reeds uitgegeven, op de 10 nieuwe projectvestigingslocaties. De ontwikkelingen van 2007 – 2010 zijn nog erg onzeker. Op de locaties waar geen planologische beperkingen heersen zouden gemeenten nog zo'n 1.000 hectare kunnen ontwikkelen. Er zou dan in totaal ruim 1.700 hectare beschikbaar kunnen komen voor uitgifte aan tuinders van 2000 - 2010. Of dat gebeurt, hangt sterk af van de vraag naar kavels door tuinders en van het daadwerkelijk realiseren van de uitvoeringsplannen door de gemeenten.

5.2 Korte schets van het overige aanbod

Als bestaande glastuinbouwbedrijven moeten verdwijnen door functieverandering, herstructurering of bundeling, dan proberen ook de betreffende provincies en gemeenten ruimte voor hervestiging te bieden:

- De provincie Zuid-Holland hanteert momenteel de saldo -nul benadering.
 - Uitgangspunten bij die saldo -nul benadering:
 - binnen de provincie Zuid-Holland komt voldoende ruimte beschikbaar (Glas-As) voor tuinders die vanwege herstructureringen of functieveranderingen een andere bedrijfslocatie moeten zoeken;
 - het totale areaal glas blijft bij benadering gelijk binnen Zuid-Holland. Binnen de Glas-As lijkt voldoende ruimte beschikbaar. Binnen de bestaande streekplannen is daar namelijk nu nog ruimte voor maximaal zo'n 1.300 hectare kavels voor glastuinbouwbedrijven. Op de betreffende percelen vindt nu veelal akkerbouw/groenteteelt plaats. Als de glastuinbouwlocatie Zuidplaspolder er, conform het Bestuurlijk afsprakenkader, komt groeit het beschikbare areaal met

nog eens 300 hectare. In Zuid-Holland is er dan in totaal maximaal 1.600 hectare kavels beschikbaar.

- Voor tuinders uit Aalsmeer e.o. komt in de Haarlemmermeer (Rijsenhout) voldoende ruimte beschikbaar.
- Bij functieverandering of herstructurering in andere tuinbouwgebieden, bieden gemeenten/provincies gewoonlijk ook hervestigingsruimte.

Ook als er geen sprake is van hervestiging a.g.v. functieverandering of herstructurering, dan bestaan er wel degelijk vestigingsmogelijkheden voor glastuinbouwbedrijven in Nederland:

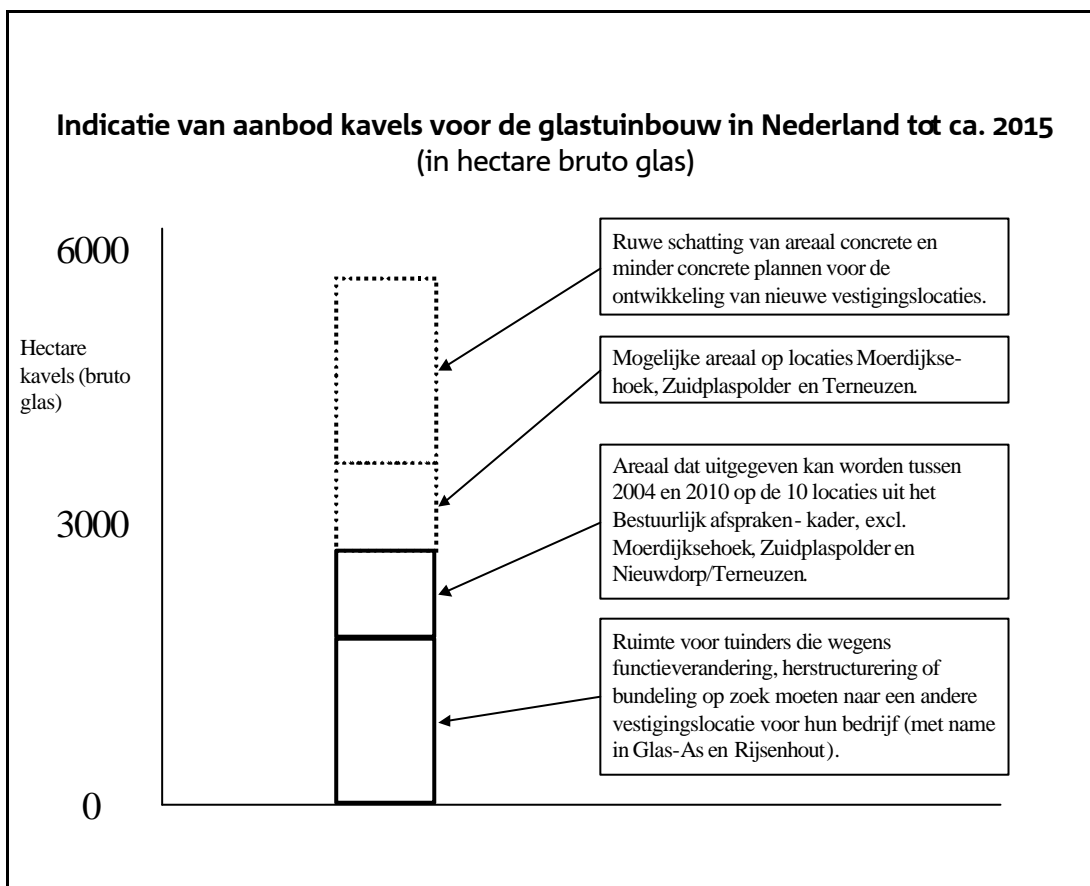
- Verspreid over het land bestaan er naast de 10 projectvestigingslocaties ook nog diverse regionale centra met glastuinbouw. Daar bestaan veelal nog mogelijkheden voor uitbreiding en nieuwvestiging.
- Er bestaan concrete en minder concrete plannen bij provincies en gemeenten voor nieuwe projectvestigingslocaties voor de glastuinbouw (waaronder bijv. bij de Eemsmond in Groningen, een extra locatie bij Berlikum in Friesland, Grootslag-Wieringermeer, Bommelerwaard, zo'n 500 hectare op diverse kleine locaties in Noord-Brabant). Ruw geschat betreffen deze plannen zo'n 2.000 hectare kavels.

Tenslotte is er de laatste jaren een nieuw fenomeen opgekomen: tuinders die nieuwe bedrijven willen bouwen die een omvang van tientallen hectares hebben (getallen worden genoemd tot 100 hectare toe). Realisatie van dergelijke omvangrijke bedrijven binnen de bestaande "oude" glastuinbouwgebieden is om allerlei redenen erg moeilijk. Deze tuinders kunnen echter alleen, of in samenwerking met enkele collega's, als het ware een nieuwe glastuinbouwlocatie creëren en specifieke eisen aan de inrichting stellen. Daartoe blijken/liken zij bereid om zich buiten de eigen regio te vestigen. Beleidsmatig blijft het streven naar vestiging van die grote bedrijven in één van de tien projectlocaties. Op basis van de onderliggende infrastructuur (wegen en waterlopen) en de daaraan gekoppelde verkavelingsmogelijkheden zijn er op deze locaties vaak wel mogelijkheden om kavels tot 10-20 hectare uit te geven. Maar niet op alle locaties zijn mogelijkheden om kavels van enkele tientallen tot 100 hectare uit te geven. Hoewel onduidelijk is om hoeveel van deze megabedrijven het in de toekomst zal gaan, is wel duidelijk dat de schaalvergroting door zal gaan en dat hier bij toekomstige inrichting van gebieden meer rekening mee moet worden gehouden.

5.3 Overzicht van het totale aanbod

Onderstaande figuur toont een indicatie van het totale aanbod van kavels voor de glastuinbouw tot circa 2015.

Figuur 5.2 Overzicht van het mogelijke aanbod van kavels voor de glastuinbouw tot ruwweg 2015.

6 Ruimtebehoefte versus ruimteaanbod

6.1 Ruimtebehoefte en ruimteaanbod voor functieverandering, herstructurering en bundeling.

Tabel 6.1. toont de totale vraag naar kavels op de korte, middellange en lange termijn als gevolg van herstructurerings, functieveranderingen en bundeling van verspreid glas uit paragraaf 4.5. Tevens toont de tabel het aanbod van kavels binnen de eigen regio en de behoefte aan kavels buiten de eigen regio. De uiteindelijke behoefte aan ruimte, zowel naar ha. als in de tijd, is sterk afhankelijk van de mate en snelheid waarin de voorliggende plannen (o.a. IOP Westland) zullen worden gerealiseerd. Alle getallen zijn uitgedrukt in hectares bruto glas.

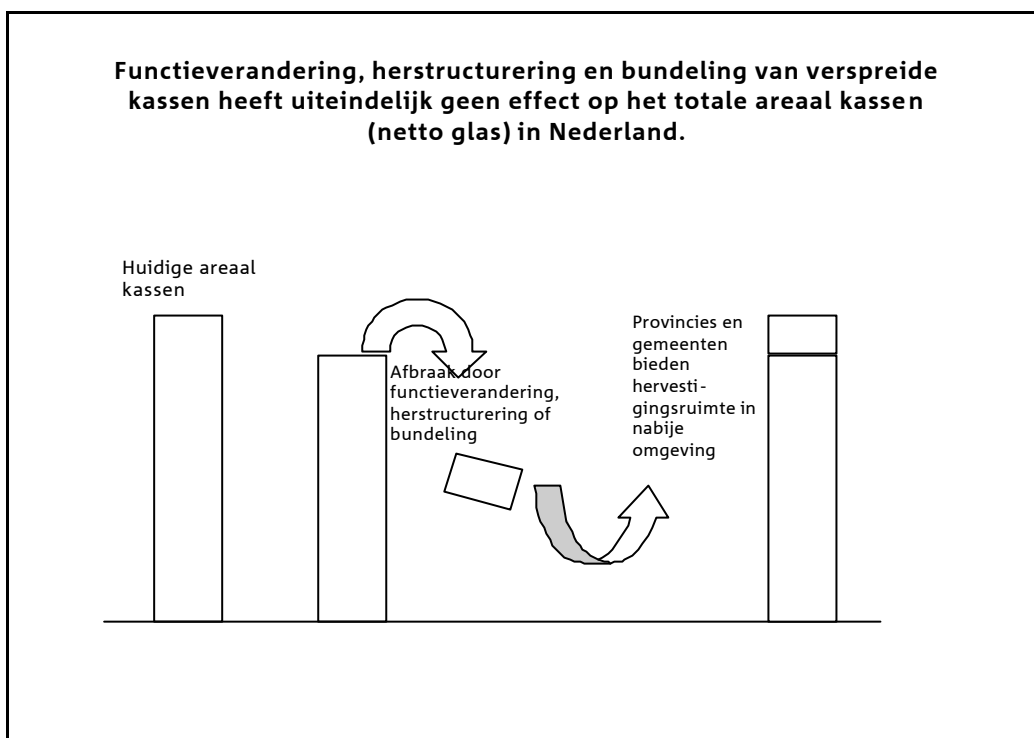
Tabel 6.1

LOCATIE	Vraag tot 2005	Vraag 2005-2010	Vraag 2010-2015	Totale vraag	Aanbod binnen de eigen regio/provincie	Behoefte buiten de eigen regio/provincie
Westland herstructurering (schuifruimte)	50	50	0	100	max. 1300-1600	0
Westland, functieverandering	250	250	250	750		0
Midden Zuid-Holland, functieverandering en herstructurering	0	0	0	0	0	0
Aalsmeer e.o. herstructurering	5	25	20	50	> 200	0
Aalsmeer e.o. functieverandering	50	50	50	150		
Overige gebieden, functieverandering	250	125	125	500	500	0
Overige gebieden, herstructurering	0	0	0	0	0	0
Bundeling verspreid glas	50	100	100	250	250	0
TOTAAL	655	600	545	1800		0

Bron: Expertisecentrum LNV; op basis van voorlopige planvorming en eigen inschattingen.

Tot 2015 zal er in totaal ongeveer 1.800 hectare kavels nieuwe vestigingsruimte nodig zijn als gevolg van functieverandering, herstructurering en bundeling van verspreid glas. Zoals geschetst in hoofdstuk 5 kan die vestigingsruimte (vrijwel) allemaal binnen de eigen regio's/provincies gevonden worden. Figuur 6.2 illustreert dat.

Figuur 6.1 *Funcieverandering, herstructurering en bundeling van verspreid glas leiden tot de afbraak van kassen. Maar doordat een deel van de tuinders tot herbouw overgaat (van een groter bedrijf) is het uiteindelijke effect op het totale areaal kassen klein. Provincies (met name Zuid-Holland) en gemeenten (waaronder Aalsmeer) bieden de mogelijkheden voor hervestiging in de nabije omgeving.*

Bron: Expertisecentrum LNV

Belangrijkste conclusie is dat funcieverandering, herstructurering en bundeling van verspreid glas niet of nauwelijks zal leiden tot een vraag naar vestigingsruimte buiten de eigen regio of provincie.

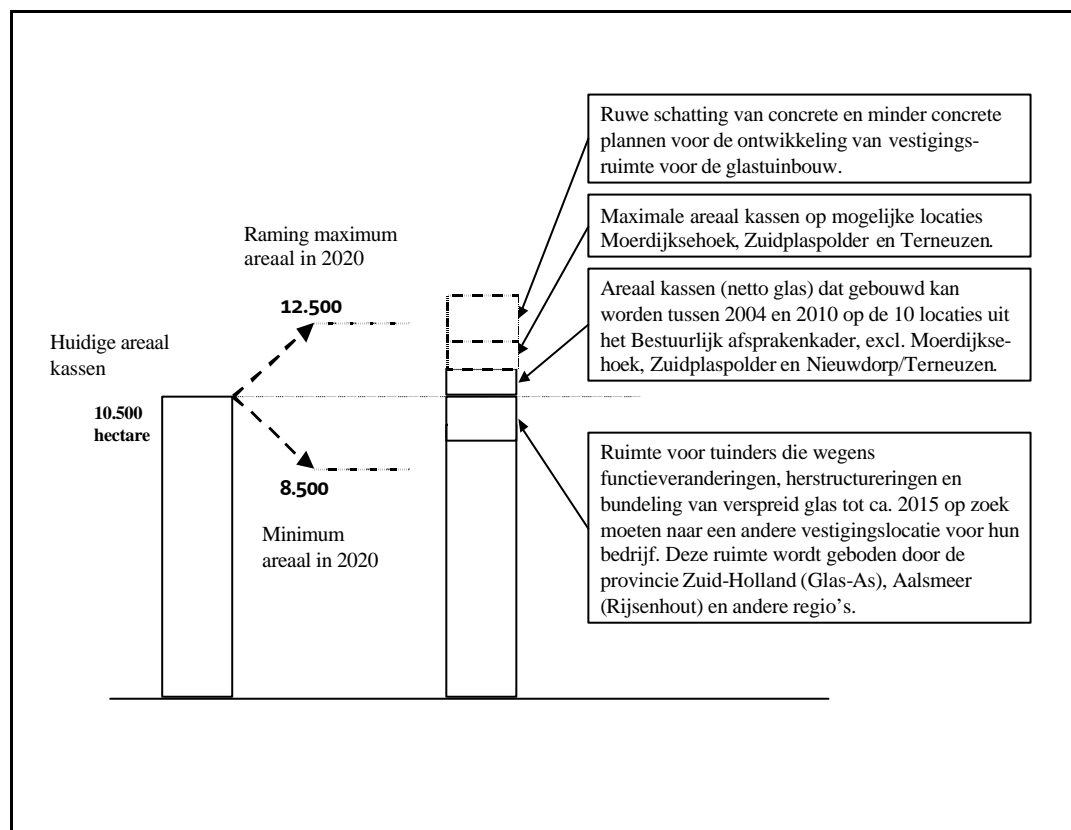
Enkele jaren geleden voorzag het Expertisecentrum dat er door funcieveranderingen en herstructureringen een behoefte aan ruim 2.400 hectare kavels zou ontstaan buiten de bestaande glastuinbouwregio's. De 10 nieuwe projectvestigingslocaties uit het Afsprakenkader zouden de benodigde ruimte moeten bieden voor de wijkers uit met name het westen van het land. Die wijkers zijn er tot nu toe echter nauwelijks geweest. In de toekomst zullen die er ook niet in grote getale komen. Een verklaring daarvoor is de verandering, die afgelopen jaren plaatsvond in het politiek/bestuurlijke klimaat op provinciaal en gemeentelijk niveau in Zuid-Holland. Sinds 2002 is het beleid van de provincie Zuid-Holland namelijk expliciet gericht op het bieden van voldoende ruimte aan de glastuinbouw binnen de eigen provincie. In het jaar 2000 zag die politiek/bestuurlijke situatie er anders uit. Op basis van die situatie werd destijds hoofdstuk 2 van de publicatie "Ruimtelijke visie op de glastuinbouw, Bouwsteen voor de 5^e nota Ruimtelijke Ordening", opgesteld. De opstellers voorzag dat een aanzienlijk aantal tuinders min of meer gedwongen zou zijn, door funcieveranderingen en herstructureringen, om zich buiten Zuid Holland te vestigen. Herstructureringen en funcieveranderingen (woningbouw, HSL, wegebouw) resulteerden door veranderingen in dit ruimtelijk beleid van de provincie Zuid-Holland uiteindelijk in slechts beperkte mate in het uitwijken van tuinders naar de 10 projectvestigingslocaties.

Conclusie is dat de vraag naar kavels op de 10 nieuwe projectlocaties uit het Bestuurlijk afsprakenkader, door wijkers, sterk achter zal blijven t.o.v. projecties die enkele jaren geleden gemaakt zijn.

6.2 Is er voldoende ruimte?

In onderstaande figuur 6.2 zijn de totale ruimtevraag en ruimteaanbod tegen elkaar afgezet.

Figuur 6.2 Het huidige areaal glastuinbouw in Nederland, ondergrens en bovengrens van het mogelijke areaal in 2020 (par. 4.2), mogelijkheden voor hervestiging/uitbreiding/nieuwbouw van glastuinbouwbedrijven.

Bron: Expertisecentrum LNV

Uit de confrontatie van vraag en aanbod kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

1. Functieverandering, herstructurering en bundeling van verspreid glas zal niet of nauwelijks leiden tot een vraag naar vestigingsruimte buiten de eigen regio of provincie.
2. Volgens de voorspellingen van een aantal experts zal het glastuinbouwareaal in Nederland zich in 2020 tussen 8.500 en 12.500 hectare bevinden.
 - A. Als het glastuinbouwareaal gaat dalen dan beperkt dat de behoefte aan nieuwe vestigingsruimte (functieverandering, herstructurering en bundeling gaan wel door). Dan is er zeker voldoende ruimte beschikbaar voor de glastuinbouw in de komende 15 jaar.
 - B. Als het totale areaal verder stijgt tot de bovengrens van de voorspellingen van de experts (van 10.500 hectare nu, tot 12.500 hectare), dan lijken er toch voldoende initiatieven te bestaan voor de ontwikkeling van

- glastuinbouwgebieden. Tot 2010 is er voldoende aanbod van kavels te verwachten voor uitgifte aan tuinders. Op grond van de bestaande ruimte in streekplannen en nieuwe initiatieven voor de ontwikkeling van glastuinbouwgebieden, lijkt dat ook tussen 2010 – 2020 het geval te zullen zijn. Dit geldt zelfs bij het meest optimistische groeiscenario van de glastuinbouw. Er lijken voldoende initiatieven van gemeenten en provincies te bestaan om aan de toekomstige vraag naar kavels te kunnen voldoen.
3. Het areaal in de provincie Zuid-Holland zal volgens het saldo-nul beleid weliswaar niet (kunnen) groeien, maar biedt wel ruimte voor tuinders die vanwege herstructurering, functieverandering of bundeling moeten verplaatsen. De 10 locaties uit het Bestuurlijk afsprakenkader herstructurering glastuinbouw zullen daarom zeer waarschijnlijk ervaren dat de vraag achterblijft bij de oorspronkelijke verwachtingen. De vraag op de 10 locaties zal alleen sterk toenemen wanneer sprake is van een groei van het totale areaal.

7 Literatuur en informatiebronnen

Literatuur

Alleblas, J.T.W., M. Mulder, *Kansen voor kassen*, rapport. Landbouw-Economisch Instituut. Den Haag, december 1997.

Economische effecten van energie en CO₂-beleid op de glastuinbouw, KPMG BEA, rapport. Amstelveen, maart 2004, inclusief achtergrond document "Quick scan, toekomstvisie glastuinbouw in Nederland en effecten voor de CO₂-emissie, LEI.

Glasheldere Alternatieven, Tweede Tussenrapportage Commissie herstructurering glastuinbouw, rapport. Februari 2001.

Handreiking vaststelling perspectief glastuinbouwgebieden, rapport. Commissie Ruimtelijke Inrichting van projectbureau Glastuinbouw en Milieu. Utrecht, 17 november 2003.

Ruimte maken, ruimte delen, Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening 2000/2020. Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, Rijksplanologische Dienst. Den Haag, januari 2001.

Tussenrapportage Commissie Bukman inzake Herstructurering Glastuinbouw, rapport. 16 mei 2000.

Internet

Nota Ruimte <http://www2.vrom.nl/notaruimte/>

Twee sites met informatie over de herstructurering van de glastuinbouw en de uitvoering van het Bestuurlijk afsprakenkader herstructurering glastuinbouw:

- <http://www.agriholland.nl/dossiers/herstructureringglastuinbouw/home.html>
- <http://www.lto.nl/default.htm?pagina=http://www.lto.nl/sectoren/glastuinbouw/hoofdthemas/herstructurering.htm>

Overige bronnen

De belangrijkste informanten voor (mondelijke) informatie waren:

- Niels Lameijer, LTO Nederland
- André Nieuwenhuijse, directie Landbouw van ministerie van LNV.
- Mark Leunissen, GlaMi
- De leden van de klankbordgroep (zie inleiding),

Onderstaande contactpersonen boden belangrijke hulp bij het beschrijven van de situatie op de verschillende locaties.

Locatie	Contactpersoon of -personen
Bergerden	De heer Peter Wieman, Projectbureau Bergerden
Berlikum	De heer Rinse Brijker, stichting Tuinbouw Ontwikkeling Friesland
Californië/Siberië	De heer Martijn Siecker (provincie Limburg) Mw. Karin Demacker (provincie Limburg) Voor Californië ook: de heer Peter van Melik Voor Siberië ook: de heer Jan Emonts en/of Rien Krouwel
Emmen (Rundedal)	De heer Peter van Zantvoort en de heer Vroom, gemeente Emmen
Grootslag	De heer Roelof de Haan, secr. Stivas, gehuisvest bij provincie Noord-Holland De heer Van Balen, gemeenten Wervershoof en Andijk De heer V.d. Ruit, projectleider Grootslag bij Arcadis
Koekoekspolder (Kampen)	De heer Frank Overing, beoogd directeur Ontwikkelingsmaatschappij Koekoekspolder i.o. De heer Piet Romkes, gemeente Kampen
Luttelgeest	De heer Van Dijk, gemeente Noordoostpolder
Nieuwdorp	de heer Vincent van Dijk, provincie Zeeland
Moerdijkse Hoek	De heer Gerard Beentjes, provincie Noord-Brabant
Zuidplaspolder	Hans Bor, projectleider glastuinbouw bij provincie Zuid-Holland

Bijlage 1. Kaartje met daarop de ligging van de 10 projectvestigingslocaties uit het Bestuurlijk afsprakenkader herstructurering glastuinbouw

Bijlage 2. Oppervlakte uitgifbare kavels per projectvestigingslocatie volgens Bestuurlijk afsprakenkader herstructurering glastuinbouw

Tabel bijlage 2 Oppervlakte uitgifbare kavels volgens Bestuurlijk afsprakenkader herstructurering glastuinbouw.

	Gebied	Oppervlakte ha netto (indicatief)	Beschikbaar (indicatief)
1.	Zuidplaspolder	200	2000 - 2005
2.	Berlikum	100	direct - 2002
3.	Emmen	260	direct - 2005
4.	Grootslag	250	direct - 2005
5.	Californië/Siberië	235	direct - 2005
6.	Luttelgeest	220	2000 - 2005
7.	Bergerden	350	2000 - 2005
8.	IJsselmuiden	300	2000 - 2010
9.	Moerdijksehoek	250	2002 - 2004
10.	Reimerswaal* en/of Nieuwdorp	500	2003 - 2010
	Totaal	2665	

* Al snel na het afsluiten van het Bestuurlijk Afsprakenkader schrapte de provincie Zeeland Reimerswaal als vestigingslocatie. In een later stadium schrapte de provincie Zeeland ook Nieuwdorp. Inmiddels is Terneuzen in mei 2004 als nieuwe locatie aangewezen in de Nota Ruimte.

Bijlage 3. Areaal dat tot en met 2010 maximaal beschikbaar komt voor uitgifte op de 10 locaties, stand van zaken 1 juli 2003

Tabel bijlage 3 Omvang en periode van realisatie van het areaal dat tot en met 2010 maximaal beschikbaar komt voor uitgifte op de 10 locaties uit het Bestuurlijk afsprakenkader (stand van zaken per 1 juli 2003.)

	Gebied	Totale oppervlakte van kavels die bij volledige realisatie uitgegeven zouden worden (hectare)	Periode van realisatie (indicatief)
		(a)	
1.	Zuidplaspolder**	300	2005 - 2010
2.	Berlikum	110	2000 - 2003
3.	Emmen, Rundedal	184	2005 - 2010
	Emmen, Erica (west)	120	2011 - ?
4.	Grootslag	297	2000 - 2010
5.	Californië	140	2005 - 2010
	Siberië*	66	2000
		60	2006 - 2010
6.	Luttelgeest	165	2004 - 2012
7.	Bergerden	211	2003 - 2008
8.	IJsselmuiden	250	2004 - 2008
9.	Moerdijksehoek**	250	
10.	Reimerswaal*** en/of Nieuwdorp	80	2003
	Totaal	2233	

* Op de locatie Siberië is in het jaar 2000 reeds ca. 60 hectare netto glas gebouwd.

** Ontwikkeling van deze locaties is onzeker door planologische problemen/hinderpalen

*** In 2003 is besloten om in Reimerswaal een glastuinbouwgebied van 100 hectare te maken, daarvan bestond reeds 20 hectare.

Bron: Expertisecentrum LNV

Bijlage 4. Stand van zaken per projectlocatie

Bijlage 4.1	Zuidplaspolder
Bijlage 4.2	Berlikum
Bijlage 4.3	Emmen
Bijlage 4.4	Grootslag
Bijlage 4.5	Californië/Siberië
Bijlage 4.6	Luttelgeest
Bijlage 4.7	Bergerden
Bijlage 4.8	IJsselmuiden
Bijlage 4.9	Moerdijksehoek
Bijlage 4.10	Reimerswaal en/of Nieuwdorp

Bijlage 4.1 Zuidplaspolder

<i>Provincie</i>	Zuid-Holland
<i>Gemeenten</i>	Zevenhuizen-Moerkapelle, Waddinxveen, Nieuwerkerk a/d IJssel, Gouda en Moordrecht
<i>Totale project-oppervlakte</i>	
<i>Bruto uitgeefbaar</i>	max. 300 ha
<i>Netto glas</i>	ca. 200 ha
<i>Initiatiefnemers</i>	WLTO i.s.m. enkele projectontwikkelaars

Algemeen De Zuidplaspolder is een gebied dat dringend aan herinrichting toe is. Verspreid glas, verspreide bewoning, verspreide bedrijvigheid en een zeer gebrekkige infrastructuur kenmerken dit (bijna) laagste gedeelte van Nederland.

Daarnaast liggen op deze polder vele verschillende ruimteclaims:

- 200 ha glastuinbouw vanuit het Afsprakenkader Herstructurering Glastuinbouw
- Rotterdam wil deze polder reserveren voor woningbouw en bedrijven na 2010
- Het is een zódanig laag gelegen polder dat deze zeer geschikt is voor waterberging
- Strategisch Groen Project 'Zoetermeer/Zuidplas' (Zuidrand Bentwoud)
- Groene Hart

De in het afsprakenkader genoemde 200 ha zijn additioneel op de reeds aanwezige bestemmingen voor glastuinbouw

Delen van deze polder hebben echter reeds de bestemming glastuinbouw. Momenteel worden op verschillende plekken nieuwe kassen gebouwd zonder rekening te houden met collectieve zaken. Met name in het noordelijk deel geldt dat "Wie de grond heeft, die bouwt." In het zuidelijk gedeelte wordt een gebied van ca. 50 ha voor de glastuinbouw ontwikkeld. De betreffende gronden tussen de Eerste en Tweede Tochtweg hebben reeds de bestemming glastuinbouw maar deze bestemming is slechts ten dele gerealiseerd in verband met de gebrekkige ontsluiting. Door de gemeente Nieuwerkerk aan de IJssel is de procedure gestart om delen van het bestemmingsplan zó aan te passen dat de ontsluiting van dit gebied verbetert. De grondverwerving in dit deel van de polder is van start gegaan.

Gezien de ligging krijgt de Zuidplaspolder als geheel bijzonder veel aandacht van Westlanders.

Bijzonderheden Op initiatief van de WLTO zijn plannen ontwikkeld voor een locatie van 200 ha netto-glas. De Tweede Kamer heeft duidelijk uitgesproken voorstander te zijn van vestiging van glas in deze polder. In de 5^e Nota wordt aangegeven dat de mogelijkheden voor glastuinbouw in de Zuidplaspolder in 2001 zullen worden verkend.

De provincie heeft de ontwikkeling van de Zuidplaspolder ter hand genomen als onderdeel van het project Ontwikkeling driehoek Rotterdam-Zoetermeer-Gouda (ZRG). De 23 partijen betrokken bij het ZRG-project werken momenteel aan een Interregionale Structuurvisie (ISV) dat als basis zal dienen voor een formele streekplanherziening. In kleiner verband maakt de provincie samen met de vijf Zuidplas gemeenten en het hoogheemraadschap Schieland een intergemeentelijk structuurplan voor de Zuidplaspolder, waarin o.a. een inrichtingsschets in varianten wordt uitgewerkt.

Na gereedkomen ISV en ISP volgen de m.e.r. procedure en de aanpassingen van het streekplan en de bestemmingsplannen.

In het coalitieakkoord van april 2003 heeft de provincie echter laten blijken liever de voorkeur te geven aan nieuwe glastuinbouw in de Hoeksche Waard (locatie Cromstrijen). Wat de mogelijkheden zijn wordt opnieuw onderzocht. De reservering in de Zuidplaspolder blijft voorsnog gehandhaafd. Uitgangspunt voor de provincie is steeds geweest dat eerst de nog aanwezige ruimte in de B3-hoek wordt ingevuld. Wanneer daarna nog behoefte bestaat aan ruimte voor de glastuinbouw, zou de Zuidplaspolder als vestigingsgebied aan de orde zijn (dit laatste is sinds het collegeakkoord op losse schroeven komen te staan). Er is dus sprake van een volgtijdigheid in de optiek van de provincie.

Anno 2003 is er politieke verdeeldheid over de vestiging van 200 ha glas in de Zuidplaspolder en mist een sterke trekker van het project. Er is een procescoördinator aangesteld en een stuurgroep Ontwikkeling Glastuinbouwlocatie Zuidplaspolder ingesteld (LTO, WLTO, projectbureau Glami). De inspanningen van de procescoördinator zijn er o.a. op gericht de bestuurlijke en ambtelijke vertegenwoordigers in de RZG-gremia te faciliteren.

Het tijdschema

De Stuurgroep Zuidplaspolder streeft er naar het volgende tijdschema te halen:

- augustus 2003: visie van de glastuinbouwcluster op de locatie
- februari 2004: tussenbalans vanuit de cluster
- juni/juli 2004: concept ISV, stuurgroep RZG)
- najaar 2004: bestuursakkoord van Stuurgroep RZG met Stuurgroep Zuidplaspolder
- voorjaar 2005: vastgestelde ISV, Stuurgroep RZG)
- zomer 2005: uitvoeringsovereenkomst
- najaar 2005: start realisatie: vestiging eerste glastuinbouwondernemingen

(bron: Nieuwsbrief Stuurgroep Ontwikkeling Glastuinbouwlocatie Zuidplaspolder)

Tijdpad ontwikkeling projectlocatie Zuidplaspolder

(met een x staat aangegeven op welke datum onderdelen afgerond/gerealiseerd zijn, of naar verwachting zullen zijn)

Ruimtelijke ordening	Jan. 2000	Feb. 2001	1 juli 2003	1 jan. 2005	1 jan. 2010	Opmerkingen
Besluit genomen over opstellen/aanpassen streekplan		X				Ontwerp streekplan feb 2003
Besluit genomen over uitvoeren locatie MER (bij omvang glastuinbouwgebied > 100 ha.)				X		Komt aan de orde bij ISP Zuidplaspolder, niet bij streekplan.
Opstellen/aanpassen streekplan/uitvoeren locatie MER			X ?			
Streekplan door GS vastgesteld (m.i.v. MER advies)			X			Ontwerp streekplan vastgesteld 18 febr 2003
Inspraak streekplan			X			maart-april 2003
Streekplan door Provinciale Staten vastgesteld				X		november 2003
Besluit genomen over opstellen/aanpassen bestemmingsplan						
Besluit genomen over uitvoeren inrichtings MER						
Opstellen/aanpassen streekplan, uitvoeren inrichtings MER						
Bestemmingsplan door College van B en W vastgesteld (incl. MER advies)						
Inspraak bestemmingsplan						
Bestemmingsplan door Gemeenteraad vastgesteld						
Inrichtingsplan						
Besluit over oprichten uitvoeringsorganisatie						
Uitvoeringsorganisatie opgericht						
Besluit genomen over opstellen inrichtingsplan				X		Concept ISP juli 2004
Inrichtingsplan vastgesteld						
Uitvoering (uitgedrukt in hectare)						
Verwerven van grond						
Inrichten van het gebied						
Uitgifte kavels						
Project klaar						

Bijlage 4.2 Berlikum

<i>Provincie</i>	Friesland	
<i>Gemeente</i>	Menaldumadeel	
<i>Totale project-oppervlakte</i>	178 ha	
<i>Bruto uitgeefbaar</i>	110 ha	in twee fasen
<i>Netto glas</i>	90 ha	
<i>Initiatiefnemers</i>	Stichting Tuinbouw Ontwikkeling Friesland (TOF); bestaande uit Tuinbouwstichting Noord-West Friesland, Rabo Noord-West Friesland, VEK adviesgroep, makelaar Vollebregt/Barten en aannemer Kroes.	
<i>Algemeen</i>	<p>Berlikum vormt een nieuw ontwikkeld gebied, aansluitend op enkele reeds langer bestaande glastuinbouwbedrijven.</p> <p>Groot voordeel van deze locatie is de met het Westland vergelijkbare lichtinstraling en de relatief lage grondprijs. Dit heeft vooral glasgroententeeltbedrijven aangetrokken.</p> <p>Berlikum is één van de tuinbouwlocaties waarvoor het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) promotieactiviteiten uitvoert.</p>	
<i>Bijzonderheden</i>	<p>Alle kavels zijn uitgegeven (elf bedrijven), waarop inmiddels ca. 32 hectare netto glas door de tuinders is gerealiseerd. Alle telers doen mee aan een gezamenlijke gietwatervoorziening. Ze werken ook samen aan een vergistingsinstallatie voor het organisch afval en een verzamelpunt voor de afzet van de producten.</p> <p>De ruimte die het streekplan aan de glastuinbouw geeft, is met het afronden van dit project volledig benut.</p> <p>Stidug-aanvraag ingediend; voor zowel 1^e (2000) als 2^e tender (2002). Beide keren scoorde de aanvraag te laag t.o.v. andere aanvragen om gehonoreerd te worden.</p> <p>Na de 1^e tender heeft provincie Friesland zich garant gesteld voor de kosten (max. € 1,6 mln) van een duurzame inrichting.</p>	
	Uitbreidingsplannen	
	<p>Provincie Friesland is in overleg met de gemeenten Menaldumadeel, het Bildt en Franekeradeel om te komen tot een verdere uitbreiding van de glastuinbouw in Noord-West Friesland. De provincie zou hiertoe ruimte moeten bieden in het binnenkort aan te passen streekplan. Waar precies deze uitbreiding gedacht wordt, is nog niet beslist.</p> <p>Een ingenieursbureau bereidt een milieueffectrapportage (MER) voor voor een gebied van bruto 450 ha (ca. 200 ha netto glas). Het duurt minstens twee tot drie jaar voor dit plan klaar is voor uitgave.</p>	

Tijdpad ontwikkeling projectlocatie Berlikum

(met een X staat aangegeven op welke datum onderdelen afgerond/gerealiseerd zijn, of naar verwachting zullen zijn)

Ruimtelijke ordening	Jan. 2000	Feb. 2001	1 juli 2003	1 jan. 2005	1 jan. 2010	Opmerkingen
Besluit genomen over opstellen/aanpassen streekplan						In 1994
Besluit genomen over uitvoeren locatie MER (bij omvang glastuinbouwgebied > 100 ha.)						n.v.t.
Opstellen/aanpassen streekplan/uitvoeren locatie MER						n.v.t.
Streekplan door GS vastgesteld (m.i.v. MER advies)						In 1994
Inspraak streekplan						Vóór 1994
Streekplan door Provinciale Staten vastgesteld						In 1994
Besluit genomen over opstellen/aanpassen bestemmingsplan						In 1996
Besluit genomen over uitvoeren inrichtings MER						n.v.t.
Opstellen/aanpassen streekplan, uitvoeren inrichtings MER						n.v.t.
Bestemmingsplan door College van B en W vastgesteld (incl. MER advies)						In 1998
Inspraak bestemmingsplan						Vóór 1998
Bestemmingsplan door Gemeenteraad vastgesteld	X					
Inrichtingsplan						
Besluit over oprichten uitvoeringsorganisatie						In 1998
Uitvoeringsorganisatie opgericht						In 1998
Besluit genomen over opstellen inrichtingsplan	X					
Inrichtingsplan vastgesteld	X					
Uitvoering (uitgedrukt in hectare)						
Verwerven van grond				1998 –2001: 180 ha
Inrichten van het gebied				
Uitgifte kavels	110			Met 90 ha netto glas
Project klaar			X			d.w.z.: Vrijwel klaar; het onderdeel natuurgebied/ extra waterbuffer heeft uitloop, zeker nog drie jaar.

Bijlage 4.3 Emmen

(omvat twee afzonderlijke projectlocaties: 1 Klazienaveen 't Rundedal / 2 Erica (west))

Provincie Drenthe
Gemeente Emmen

	Klazienaveen 't Rundedal	
<i>Totale project-oppervlakte</i>	300ha	
<i>Bruto uitgeefbaar</i>	184 ha	In drie a vier fasen
<i>Netto glas</i>	156 ha (85%)	
<i>Initiatiefnemers</i>	Gemeente Emmen	

Algemeen Bij Klazienaveen is reeds een glastuinbouwgebied van ca. 150 ha (netto glas) aanwezig dat vanaf de 60-er jaren in ontwikkeling is gekomen. Een groot deel van deze bedrijven heeft een koppeling met een centrale STEG voor warmte, CO2 en elektriciteit. Aansluitend op dit gebied is een nieuwe uitbreiding gepland voor ca. 156 ha netto glas. In dit gebied wordt tegelijkertijd een ecologische verbindingzone rondom het veenriviervtje 'de Runde' ontwikkeld. Naast natuur en landschap zal deze zone tevens watertransport en -berging alsmede een toeristisch-recreatieve functie krijgen. De omvang van de ecologische zone beslaat ca. 38 van de totale project-oppervlakte van de glastuinbouwlocatie van 300 ha

- Bijzonderheden*
- De gemeente Emmen is initiatiefnemer van het project, financiert het project en draagt ook de financiële risico's.
 - In de eerste STIDUG-tender is de aanvraag van Emmen/Rundedal gehonoreerd.
 - Op basis van een opgestelde energievizie wordt gewerkt aan een innovatieve clustergewijze collectie energie-infrastructuur
 - Discussie vindt plaats over onttrekking grondwater en de bijbehorende heffing van 17 ct/m³.

Tijdpad ontwikkeling projectlocatie Emmen (Klazienaveen 't Rundedal)

(met een X staat aangegeven op welke datum onderdelen afgerond/gerealiseerd zijn, of naar verwachting zullen zijn)

Ruimtelijke ordening	Jan. 2000	Feb. 2001	1 juli 2003	1 jan. 2005	1 jan. 2010	Opmerkingen
Besluit genomen over opstellen/aanpassen streekplan						
Besluit genomen over uitvoeren locatie MER (bij omvang glastuinbouwgebied > 100 ha.)						
Opstellen/aanpassen streekplan/uitvoeren locatie MER						
Streekplan door GS vastgesteld (m.i.v. MER advies)						
Inspraak streekplan						
Streekplan door Provinciale Staten vastgesteld						
Besluit genomen over opstellen/aanpassen bestemmingsplan						
Besluit genomen over uitvoeren inrichtings MER						
Opstellen/aanpassen streekplan, uitvoeren inrichtings MER, toetsing cie MER				x		Advies cie MER augustus 2003
Bestemmingsplan door College van B en W vastgesteld (incl. MER advies)				x		Planning: ontwerp-bsp gereed; ter visie in september 2003; raadsbesluit november
Inspraak bestemmingsplan						
Bestemmingsplan door Gemeenteraad vastgesteld				x		Nov. 2003
Inrichtingsplan						
Besluit over oprichten uitvoeringsorganisatie						
Uitvoeringsorganisatie opgericht						
Besluit genomen over opstellen inrichtingsplan						
Inrichtingsplan vastgesteld				x		Raadsbesluit vaststelling exploitatieopzet incl. inrichting nov. 2002.
Uitvoering (uitgedrukt in hectare)						
Verwerven van grond			x			Van de 300 ha. is 90% in eigendom dan wel onder controle
Inrichten van het gebied				x		Bouwrijp maken 1 ^e fase ca. 50 ha. van april-oktober 2004
Uitgifte kavels				x		Juni 2004
Project klaar						

Emmen, Erica (west)

<i>Totale project-oppervlakte</i>	ca. 160 ha
<i>Bruto uitgeefbaar</i>	ca. 120 ha
<i>Netto glas</i>	ca. 80 ha
<i>Initiatiefnemers</i>	Gemeente Emmen i.s.m. Grontmij (PPS-constructie in voorbereiding)
<i>Algemeen</i>	In Erica is ca. 115 ha netto glas aanwezig waarvan ca. 40 ha dringend aan herstructurering toe is. Er zijn plannen voor een uitbreiding van het bestaande gebied in westelijke richting met 80 ha netto.
<i>Bijzonderheden?</i>	De invulling van Erica-West zal volgen op het Rundedal. Concreet zijn hier nog geen acties voor de uitvoering. Wel gemeente heeft de gemeente het startschot gegeven voor het uitvoeren van een haalbaarheidsstudie en een eerste aanzet tot bestemmingsplanwijziging. Grontmij voert deze opdracht uit. De gedachten gaan uit naar ontwikkeling in samenwerking met Grontmij (PPS-constructie).

Bijlage 4.4 Grootslag

Provincie	Noord-Holland	
<i>Gemeenten</i>	Wervershoof en Andijk	
<i>Totale project-oppervlakte</i>	385 ha	
<i>Bruto uitgeefbaar</i>	297 ha	in vier fasen
<i>Netto glas</i>	Ca 250 à 260 ha	
<i>Initiatiefnemers</i>	Stivas West Friesland i.s.m. Arcadis	

Algemeen Grootslag is een geheel nieuw glastuinbouwgebied in een gebied waar voornamelijk vollegrondsgroententuinbouw plaatsvindt in de nabijheid van de veiling van Zwaagdijk. In dit gebied is ruimte voor ca. 250 à 260 ha netto glas waarvan een deel - Cluster 1 (ca. 50 ha bruto; 38 ha bruto uitgeefbaar met naar schatting van het Expertisecentrum ca. 33 ha netto glas) - in 1999 is gerealiseerd.

Dit project was een volledig private ontwikkeling. Stivas en Arcadis hadden daartoe een gezamenlijk ontwikkelingsbedrijf Grootslag B.V. opgericht. De inbreng van de gemeenten en provincie was eerst beperkt tot het scheppen van de planologische randvoorwaarden, het afgeven van de benodigde vergunningen en het aanvragen van subsidie.

De rol van de beide gemeenten is intussen groter geworden. Ze zijn verantwoordelijk voor de realisatie van de collectieve voorzieningen. Grootslag BV (dochter van Arcadis) is verantwoordelijk voor de ontwikkeling, enz. van het uitgeefbare deel.

Er wordt veel aandacht geschonken aan de landschappelijke inpassing. Daarnaast vormt het energie-concept een belangrijk aandachtspunt om het project te realiseren.

De tweede cluster beslaat momenteel 74 ha bruto uitgeefbaar (naar schatting van het Expertisecentrum ca. 60 ha netto glas). In het eerste halfjaar van 2003 is actief begonnen met de verkoop van gronden. Deze verkoopinspanningen hebben een aantal serieuze belangstellenden opgeleverd. Afhankelijk van hun bedrijfsperspectief zullen besluiten worden genomen over vestiging in het Grootslag.

Door de projectontwikkelaar en de gemeenten is een afspraak gemaakt van 60% verkocht voordat de ontwikkeling voor glastuinbouw plaats vindt. Met deze voorwaarde wordt flexibel omgegaan. Dit heeft alles te maken met de wens kopers uitzicht op vestiging te geven en zekerheid te bieden dat hun bouwplannen niet hoeven te wachten op de realisatie van collectieve voorzieningen.

Bijzonderheden

Stidugaanvraag voor 1^e tender is gehonoreerd (€ 5,9 mln). De aanvraag was voor het grootste deel van het gebied; alleen een deel (ca. 60 ha uitgeefbaar) in de gemeente Andijk, waarvan duidelijk was dat dit niet tijdig gerealiseerd kon worden, is buiten de aanvraag gehouden. Het is onzeker of het hele aangevraagde gebied binnen de gestelde Stidug-termijnen tot ontwikkeling komt.

Om van de STIDUG-subsidie gebruik te maken is in 2002 uitgebreid overleg gevoerd met het Ministerie. Er is gevraagd om nadere verduidelijking van de regelingsvoorwaarden met betrekking tot het mogelijk niet volledig uitbetaald krijgen van de toegezegde subsidie. Op basis van de reactie van LNV op 20 november 2002 en de overleggen met LNV en met de provincie hebben beide gemeenten en Grootslag BV voldoende zekerheid verkregen, dat zij de ontwikkelrisico's voor hun rekening kunnen nemen.

Voor cluster 2 gaat hopelijk dit jaar de eerste paal in de grond. De gemeenten Andijk en Wervershoof zijn hun bestemmingsplan voor het gebied aan het afronden.

De ontwikkelingen rond de collectieve voorzieningen hangen af van de bedrijven die zich willen vestigen.

De belangstelling is voor ca. 40 % uit de regio en voor 60 % uit het Westland. De laatste maanden stagneert de belangstelling.

De grondverwerving in de rest van het gebied moet nog worden opgepakt. Daarbij is duidelijk dat enkele percelen niet verworven kunnen worden vanwege de activiteiten die daar plaats vinden. Zo zijn een of twee grote bloembollentelers/broeiers in het gebied gevestigd met nieuwe bedrijfsgebouwen. Gezocht zal worden naar mogelijkheden om deze bedrijven in de glastuinbouwontwikkeling in te passen.

Vanuit organisatorisch oogpunt neemt Grootslag een unieke positie in omdat het de enige locatie is die wat betreft het uitgeefbare deel 100% privaat wordt ontwikkeld. De betrokkenheid van de gemeenten Wervershoof en Andijk was eerst beperkt is en dit speelde de voortgang van het project parten. De commissie Bukman heeft destijds geadviseerd de gemeenten nauwer te betrekken bij de planvorming.

In relatie tot de Stidug-aanvraag zijn beide gemeenten nu verantwoordelijk voor de realisatie van de collectieve voorzieningen. De uitvoering gebeurt door Grootslag BV; in samenhang met de ontwikkeling van het uitgeefbare deel. Hiertoe zijn er exploitatie-overeenkomsten tussen de gemeenten en Grootslag BV aangegaan.

In het streekplan Noord-Holland Noord (1994) was in het Grootslag niet alleen 250 ha netto glas voorzien, maar het gebied was voor de periode na 2005 ook als zoekgebied voor 300 ha netto glas extra aangegeven. (Totaal glastuinbouwgebied van 550 ha.) In het kader van het streekplan Noord-Holland-Noord wordt deze 300 ha extra voor Grootslag gepland in de Wieringermeer.

De provincie Noord-Holland heeft in verband hiermee bij het Ministerie van LNV (op 24 maart 2003 nogmaals) bepleit, de extra 300 ha in de Wieringermeer als onderdeel van Grootslag te mogen realiseren en deze locatie onder de Stidug te brengen. LNV heeft nogmaals geantwoord dat Stidug tot nu toe voorbehouden is aan de 10 locaties in het Bestuurlijk Afsprakenkader en dat Grootslag daarin met 250 ha is opgenomen. Er is begin september 2003 overleg om goed van elkaars beleid op de hoogte te zijn.

Tijdpad ontwikkeling projectlocatie Grootslag

(met een X staat aangegeven op welke datum onderdelen afgerond/gerealiseerd zijn, of naar verwachting zullen zijn)

Ruimtelijke ordening	Jan. 2000	Feb. 2001	1 juli 2003	1 jan. 2005	1 jan. 2010	Opmerkingen
Besluit genomen over opstellen/aanpassen streekplan	X					Partiële herziening Glastuinbouw Het Grootslag in 2000
Besluit genomen over uitvoeren locatie MER (bij omvang glastuinbouwgebied > 100 ha.)	X					
Opstellen/aanpassen streekplan/uitvoeren locatie MER						
Streekplan door GS vastgesteld (m.i.v. MER advies)		X				Op 15 mei 2000
Inspraak streekplan						
Streekplan door Provinciale Staten vastgesteld		X				In 2000 vastgesteld
Besluit genomen over opstellen/aanpassen bestemmingsplan			X			Wervershoof heeft BenW wijzigingsbevoegdheid gegeven voor het Grootslag, Andijk juli 2002
Besluit genomen over uitvoeren inrichtings MER						n.v.t.
Opstellen/aanpassen streekplan, uitvoeren inrichtings MER						n.v.t.
Bestemmingsplan door College van B en W vastgesteld (incl. MER advies)			X			Andijk, juni 2003
Inspraak bestemmingsplan						
Bestemmingsplan door Gemeenteraad vastgesteld				X		Naar verwachting najaar 2003
Inrichtingsplan						
Besluit over oprichten uitvoeringsorganisatie						
Uitvoeringsorganisatie opgericht	X					Grootslag BV; al enkele jaren eerder
Besluit genomen over opstellen inrichtingsplan			X			In 2001 door Stivas Westfriesland
Inrichtingsplan vastgesteld			X			Door stuurgroep Grootslag juni 2002
Uitvoering (uitgedrukt in hectare)						
Verwerven van grond			X			Cluster 2 in 2000 gestart
Inrichten van het gebied				X		Begin 2004
Uitgifte kavels				X		Cluster 2; bij verkoop aan tuinders; ca. 60 ha netto glas
Project klaar						

Bijlage 4.5 Californië/Siberië

Californië / Siberië vormen twee dicht bijeen gelegen locaties in het noorden van de provincie Limburg.

Provincie Limburg

Californië

<i>Gemeenten</i>	Horst aan de Maas (tot 1 januari 2001: Horst en Grubbenvorst)
<i>Totale project-oppervlakte</i>	ca. 225 ha
<i>Bruto uitgeefbaar</i>	ca. 140 ha
<i>Netto glas</i>	ca. 110 ha
<i>Initiatiefnemers</i>	Gemeente Horst aan de Maas i.s.m. LIOF, LLTB en Rabobank

Algemeen Californië is een uitbreiding van een bestaand gebied. Ongeveer de helft van deze 'uitbreiding' had reeds de bestemming 'glastuinbouw'. In het kader van het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL) is een locatie-MER opgesteld. De planologische inkadering heeft vervolgens in het POL plaatsgevonden via de aanwijzing van het projectvestigingsgebied middels een concrete beleidsbeslissing (CBB). De Raad van State heeft de concrete beleidsbeslissing vernietigd. De aard en omvang van de beoogde functies zijn in stand gebleven. De Raad van State heeft aangegeven dat bij de CBB ook een definitieve planologische keuze is gemaakt m.b.t. de bestemming van het gebied, zodat ook het onderzoek dat daaraan vooraf gaat, dienovereenkomstig volledig dient te zijn en gemotiveerd inzicht dient te bieden in de mogelijkheden tot realisering van de functies. VEK heeft zich uit het project teruggetrokken. De resterende initiatiefnemers hebben Wageningen UR/Knowhouse BV opdracht gegeven een businessplan te maken om dit project vorm te geven. Er komt een grondexploitatie-bv met naast de gemeente als risicodragende partners: LLTB, Rabobank Maashorst en LIOF bedrijventerreinen BV. Het businessplan is naar verwachting in september 2003 gereed.

Opmerking: bovengenoemde getallen betreffen fase 1 van Californië. Er circuleren wel ideeën voor een toekomstige fase 2. Maar daartoe zouden enkele grote (agrarische) bedrijven uitgekocht moeten worden. Dit wordt door de gemeente als niet-realistisch gekenschetst.

Bijzonderheden

Stidug-aanvraag voor 2^e tender is gehonoreerd (€ 6,8 miljoen). De MER heeft destijds uitgewezen dat uitbreiding van de glastuinbouw-activiteiten bij Californië mogelijk is. Dit is geresulteerd in een aanpassing van het streekplan (POL) en het bestemmingsplan. De uitspraak van de Raad van State houdt formeel in dat de begrenzing van de locaties is vervallen. Overigens blijven de uitgangspunten van het POL als projectvestigingsgebied glastuinbouw en daarmee ook de omvang van het gebied overeind. De gemeente moet de projectlocatie nu in een nieuw bestemmingsplan vastleggen. Consequentie: zittende agrariërs kunnen bezwaar maken en er dient een nieuwe MER te worden opgesteld. Hiervoor wordt momenteel een startnotitie MER opgesteld. Inmiddels is ook een natuurwaardenonderzoek gestart, dat naar planning in oktober 2003 kan worden afgerond. De start van de MER- en bestemmingsplanprocedure is voorzien in het 3^e kwartaal 2003. Dit verscherpt de tijd waarbinnen de locatie i.v.m. Stidug gerealiseerd moet zijn.

De provincie Limburg, de gemeenten Venlo, Maasbree, Horst aan de Maas en de veiling ZON hebben in januari 2003 de intentie-overeenkomst "Klavertje 4" ondertekend. Klavertje 4 behelst realisatie van vier grote projecten in Noord-Limburg; bedrijventerrein Trade Port Noord, de twee glastuinbouwprojecten Californië en Siberië en de uitbreiding van veiling ZON. Trade Port Noord en de beide glastuinbouwlocaties liggen dicht bij elkaar. Dit biedt extra duurzaamheidsmogelijkheden, zoals combinaties in de energievoorziening. Klavertje 4 is inmiddels gehonoreerd als pilot in het kader van de Visie Agrologistiek.

In het kader van het businessplan wordt ook een grondverwervingsplan opgesteld. Men is hoopvol dat voldoende gronden kunnen worden aangekocht. In de omgeving van het plangebied zijn compensatiegronden beschikbaar.

Passieve acquisitie heeft voornamelijk belangstelling van tuinders uit de regio opgeleverd. Deze telers tonen belangstelling voor ca. 30 ha. De locatie Californië is gekozen als vestigingslocatie voor het voorbeeldproject "Glastuinbouw met toekomstwaarde". Het Projectbureau Duurzame Energie voert hierbij in opdracht van het Produktschap Tuinbouw, met steun van ministeries EZ, LNV, VROM, de procesbegeleiding uit.

Risico's

- De uitgifte van de 140 ha vindt niet eerder dan in 2004 plaats. Door het uitblijven van concrete ontwikkeling staat de belangstelling uit het westen voornamelijk op een laag pitje.
- Pogingen te komen tot energie-combinaties e.d. kunnen leiden tot langer uitblijven van concrete ontwikkelingen en/of belangstellende telers meer aan het twijfelen brengen (in relatie tot de nog onzekere ontwikkelingen op de energiemarkt).

Tijdpad ontwikkeling projectlocatie Californië

(met een x staat aangegeven op welke datum onderdelen afgerond/gerealiseerd zijn, of naar verwachting zullen zijn)

Ruimtelijke ordening	Jan. 2000	Feb. 2001	1 juli 2003	1 jan. 2005	1 jan. 2010	Opmerkingen
Besluit genomen over opstellen/aanpassen streekplan	X					
Besluit genomen over uitvoeren locatie MER (bij omvang glastuinbouwgebied > 100 ha.)	X					
Opstellen/aanpassen streekplan/uitvoeren locatie MER	X					Voor het vaststellen van het POL is een locatie-MER uitgevoerd
Streekplan door GS vastgesteld (m.i.v. MER advies)		X				
Inspraak streekplan		X				
Streekplan door Provinciale Staten vastgesteld		X				Het POL is vastgesteld in juni 2001. De concrete beleidsbeslissing (CBB) als aanwijzing projectvestigingsgebied is in februari 2003 door de RvSt. vernietigd. Het POL behoeft geen aanpassing daar de uitgangspunten voor de projectvestigingsgebieden overeind blijven.
Besluit genomen over opstellen/aanpassen bestemmingsplan			X			In augustus 2003 wordt de startnota MER afgerond. T.b.v. dit MER is in juni 2003 gestart met natuurwaardenonderzoek. Afronding naar verwachting oktober 2003.
Besluit genomen over uitvoeren inrichtings MER			X			
Opstellen/aanpassen streekplan, uitvoeren inrichtings MER				X		planning bestemmingsplan en MER gereed 3 ^e kwart. 2004
Bestemmingsplan door College van B en W vastgesteld (incl. MER advies)				X		3 ^e kwart. 2004
Inspraak bestemmingsplan				X		2 ^e kwart. 2004
Bestemmingsplan door Gemeenteraad vastgesteld				X		4 ^e kwart. 2004
Inrichtingsplan						
Besluit over oprichten uitvoeringsorganisatie		X				Als resultaat van het businessplan voor een grondexploitatie-maatschappij volgt een besluit over de precieze uitvoeringsorganisatie. Oplevering van het businessplan is voorzien in september 2003.
Uitvoeringsorganisatie opgericht						
Besluit genomen over opstellen inrichtingsplan		X				Zie opmerking hierboven (businessplan). Dit geldt ook voor het inrichtingsplan.
Inrichtingsplan vastgesteld						
Uitvoering (uitgedrukt in hectare)						
Verwerven van grond			45	50	50	Thans 20 ha compensatiegronden beschikbaar
Inrichten van het gebied			20			
Uitgifte kavels				20		
Project klaar					X	

Siberië

<i>Gemeente</i>	Maasbree
<i>Totale project-oppervlakte</i>	Ruim 190 ha
<i>Bruto uitgeefbaar</i>	Ca. 126 ha
<i>Netto glas</i>	ca. 118 ha
<i>Initiatiefnemers</i>	Gemeente Maasbree i.s.m. Arcadis

Algemeen Siberië is een volledig nieuw gebied dat wordt aangelegd als een agrarisch industrieterrein op een zichtlocatie langs de snelweg. Deze locatie richt zich vooral op de grootschalige efficiënte tuinder. Opmerkelijk is dat in het gebied geen woonhuizen zijn gepland. Vanuit het Westland is de belangstelling vooralsnog zeer beperkt.

Bijzonderheden Fase 1 en 2 zijn inmiddels vol. De bouw van de eerste bedrijven van fase 1 en 2 (66 ha bruto uitgeefbaar) is begin 2000 afgerond. Op dat moment was nog 28 ha (bruto) beschikbaar. Eind 2000 is deze laatste ruimte uitgegeven waarvan een groot deel aan tuinders die zich hier reeds gevestigd hadden. In totaal hebben zich vier (!) bedrijven op deze 66 ha gevestigd. Het grootste bedrijf beslaat 27 ha, het kleinste 6 ha. Uit de in 2000 gereedgekomen MER blijkt dat Siberië voor glastuinbouw een geschikt gebied is. Dit is toen in het nieuwe streekplan (POL) als zodanig vastgelegd. Net als bij Californië is volgens de Raad van State niet het hele bestuurlijke traject netjes afgewerkt en moet de gemeente door deze uitspraak de projectlocatie nu in een nieuw bestemmingsplan vastleggen. De ontwikkeling van fase 1 en 2 was nog mogelijk binnen de kaders van het bestaande streekplan. De provincie Limburg, de gemeenten Venlo, Maasbree, Horst aan de Maas en de veiling ZON hebben in januari 2003 de intentie-overeenkomst "Klavertje 4" ondertekend. Klavertje 4 behelst realisatie van vier grote projecten in Noord-Limburg; bedrijventerrein Trade Port Noord, de twee glastuinbouwprojecten Californië en Siberië en de uitbreiding van veiling ZON. Trade Port Noord en de beide glastuinbouwlocaties liggen dicht bij elkaar. Dit biedt extra duurzaamheidsmogelijkheden, zoals combinaties in de energievoorziening. De ontwikkeling van fase 3 en 4 (samen 90 ha groot) moet nog worden opgestart. Op basis van de provinciale ambities m.b.t. landschappelijke inkleding, groen, etc. zou hiervan 30 ha opgaan aan groenvoorziening en infrastructuur. De m2- prijs voor de overige, exploitabele 60 ha zou hierdoor ca. € 30,- worden. Dit beschouwt men als niet markt-conform. De gemeente wil voor fase 3 en 4 alleen faciliterend optreden. Participeren in een CV-constructie acht men te risicovol en vooral te tijdrovend (uren van medewerkers). Er is tot dusver geen aanvraag voor Stidug ingediend. Men acht de vereiste snelheid van beginnen en afronden van het project niet haalbaar. Door Stidug zou het risico van een exploitatietekort alleen maar groter worden. Projectontwikkelaar Arcadis acht fase 3 en 4 op deze basis niet exploiteerbaar.

Tijdpad ontwikkeling projectlocatie Siberië fase III en IV

(met een x staat aangegeven op welke datum onderdelen afgerond/gerealiseerd zijn, of naar verwachting zullen zijn)

Ruimtelijke ordening	Jan. 2000	Feb. 2001	1 juli 2003	1 jan. 2005	1 jan. 2010	Opmerkingen
Besluit genomen over opstellen/aanpassen streekplan						
Besluit genomen over uitvoeren locatie MER (bij omvang glastuinbouwgebied > 100 ha.)						
Opstellen/aanpassen streekplan/uitvoeren locatie MER	X					N.a.v. de uitspraak van de Raad van State is het streekplan tussen febr. 2001 en juli 2003 aangepast.
Streekplan door GS vastgesteld (m.i.v. MER advies)		X				
Inspraak streekplan		X				
Streekplan door Provinciale Staten vastgesteld		X				
Besluit genomen over opstellen/aanpassen bestemmingsplan				X		Het is de planning om vóór 1 januari 2004 het gemeentelijk standpunt te hebben of het bestemmingsplan al dan niet aangepast gaat worden.
Besluit genomen over uitvoeren inrichtings MER				X		
Opstellen/aanpassen streekplan, uitvoeren inrichtings MER				X		Zie de opmerking bij het besluit opstellen/aanpassen bestemmingsplan
Bestemmingsplan door College van B en W vastgesteld (incl. MER advies)				X		Idem
Inspraak bestemmingsplan				X		Idem
Bestemmingsplan door Gemeenteraad vastgesteld				X		Idem
Inrichtingsplan						
Besluit over oprichten uitvoeringsorganisatie						Afhankelijk van de planning van het RO-traject, zie hierboven
Uitvoeringsorganisatie opgericht						Idem
Besluit genomen over opstellen inrichtingsplan						Idem
Inrichtingsplan vastgesteld						Idem
Uitvoering (uitgedrukt in hectare)						
Verwerven van grond						Idem
Inrichten van het gebied						Idem
Uitgifte kavels						Idem
Project klaar						

Bijlage 4.6 Luttelgeest

<i>Provincie</i>	Flevoland
<i>Gemeente</i>	Noordoostpolder
<i>Totale project-oppervlakte</i>	ca. 310 ha
<i>Bruto uitgeefbaar</i>	circa 190 ha (waar al 25 hectare bestaand glas staat, en dus nog 165 hectare voor nieuwbouw beschikbaar komt)
<i>Netto glas</i>	circa 140 ha
<i>Initiatiefnemers</i>	Gemeente Noordoostpolder i.s.m. Grontmij, SGN en RABO-Vastgoed
<i>Algemeen</i>	Het gebied Luttelgeest II is te beschouwen als een uitbreiding van een bestaand kassengebied aan de oostkant van de Noordoostpolder. De planvorming voor de ontwikkeling van 140 ha netto glas in Luttelgeest II is ver gevorderd. 80% van de benodigde gronden is eigendom van Domeinen. Onderhandelingen over de grond vinden plaats met Domeinen.
<i>Bijzonderheden</i>	De besluitvorming over het PPS-contract heeft vertraging opgelopen. de benodigde handtekeningen zijn nog niet gezet. ABN- Amro heeft zich in 2002 teruggetrokken. Grontmij, SGN, RABO-Vastgoed en de gemeente gaan nu samen verder met de ontwikkeling van het project. Domeinen wil een actieve rol spelen bij het verplaatsen van pachters en erfpachters. De MER is gereed en wordt in augustus 2003, gekoppeld aan een bestemmingsplanwijziging, in de raadscommissies behandeld.

Tijdpad ontwikkeling projectlocatie Luttelgeest

(met een x staat aangegeven op welke datum onderdelen afgerond/gerealiseerd zijn, of naar verwachting zullen zijn)

Ruimtelijke ordening	Jan. 2000	Feb. 2001	1 juli 2003	1 jan. 2005	1 jan. 2010	Opmerkingen
Besluit genomen over opstellen/aanpassen streekplan						n.v.t.
Besluit genomen over uitvoeren locatie MER (bij omvang glastuinbouwgebied > 100 ha.)			x			MER afgerond in 2002
Opstellen/aanpassen streekplan/uitvoeren locatie MER						n.v.t.
Streekplan door GS vastgesteld (m.i.v. MER advies)						n.v.t.
Inspraak streekplan						n.v.t.
Streekplan door Provinciale Staten vastgesteld						n.v.t.
Besluit genomen over opstellen/aanpassen bestemmingsplan			x			Planning om procedures te starten in 2003
Besluit genomen over uitvoeren inrichtings MER		x				
Opstellen/aanpassen streekplan, uitvoeren inrichtings MER						n.v.t.
Bestemmingsplan/MER in procedure door College van B en W vastgesteld (incl. MER advies)				X		15 juli 2003
Inspraak bestemmingsplan				X		Eind augustus 2003
Bestemmingsplan door Gemeenteraad vastgesteld				X		Begin 2004
Inrichtingsplan						
Besluit over oprichten uitvoeringsorganisatie				X		Ultimo 2003
Uitvoeringsorganisatie opgericht				X		Begin 2004
Besluit genomen over opstellen inrichtingsplan			X			Najaar 2002
Inrichtingsplan vastgesteld						Najaar 2003
Uitvoering (uitgedrukt in hectare)						
Verwerven van grond circa 284 ha.				X		Begin 2004 zoveel mogelijk aansluitend op de gronduitgifte.
Inrichten van het gebied				X		2004 t.e.m. 2007
Uitgifte kavels				X		Naar verwachting 2004 begin uitgifte eerste kavels, de laatste kavels in 2012.
Project klaar						Ultimo 2012

Bijlage 4.7 Bergerden

<i>Provincie</i>	Gelderland	
<i>Gemeente</i>	Lingewaard	
<i>Totale project-oppervlakte</i>	335 ha	
<i>Bruto uitgeefbaar</i>	211 ha	in twee fasen
<i>Netto glas</i>	148 ha	
<i>Initiatiefnemers</i>	Gemeenten Lingewaard en Nijmegen i.s.m. Stichting Tuinbouw Overbetuwe en Liemers (STOL)	

Algemeen Ruim opgezet glastuinbouwgebied in de directe nabijheid van een veiling. Er bestaat veel belangstelling uit de eigen gemeente en uit de directe omgeving i.v.m. de Waalsprong bij Nijmegen (Lent) en van de zijde van Westlanders. Vooral potplantentelers laten hun oog vallen op dit gebied.

De uitvoeringswerkzaamheden zijn per 1 maart 2003 van start gegaan. De bouw van de eerste kassen is reeds gestart (per 1 juni 2003). Naast de realisatie van het glastuinbouwgebied zijn diverse andere ontwikkelingen in de regio gaande:

- Ontwikkeling Knooppunt Arnhem-Nijmegen (KAN);
- de Waalsprong (huizenbouw voor Nijmegen noordelijk van de Waal);
- de Betuwelijn;
- Landinrichtingsproject OverBetuwe;
- Ruimte voor de Rivier (natuurontwikkeling in de Gelderse Poort).

Bergerden beschikt thans over een goedgekeurde MER en bestemmingsplan en een vastgesteld beeldkwaliteitplan. Het bestemmingsplan heeft rechtskracht: de eerste bouwvergunningen zijn reeds verstrekt.

- Bijzonderheden*
- Er is hoger beroep ingesteld tegen de goedkeuring door GS van het bestemmingsplan.
 - De benodigde gronden zijn nog niet volledig in eigendom. Daar waar nodig zal het onteigeningsinstrumentarium worden ingezet.

Tijdpad ontwikkeling projectlocatie Bergerden

(met een x staat aangegeven op welke datum onderdelen afgerond/gerealiseerd zijn, of naar verwachting zullen zijn)

Ruimtelijke ordening	Jan. 2000	Feb. 2001	1 juli 2003	1 jan. 2005	1 jan. 2010	Opmerkingen
Besluit genomen over opstellen/aanpassen streekplan						Nvt
Besluit genomen over uitvoeren locatie MER (bij glastuinbouw. > 100 ha.)						Nvt
Opstellen/aanpassen streekplan/uitvoeren locatie MER						Nvt
Streekplan door GS vastgesteld (m.i.v. MER advies)						Nvt
Inspraak streekplan						Nvt
Streekplan door Prov. Staten vastgesteld						Het streeksplan is sinds 1996 van kracht
Besluit genomen over opstellen/aanpassen bestemmingsplan						In 1996 is gestart met een bestemmingsplan procedure voor het glastuinbouwgebied Bergerden
Besluit genomen over uitvoeren inrichtings MER						Raad van State vernietigde het bestemmingsplan Bergerden 1996 in december 2000 omdat MER ontbrak
Opstellen/aanpassen streekplan, uitvoeren inrichtings MER		X				In januari 2001 is vervolgens gestart met het opstellen van de MER
Bestemmingsplan door College van B&W vastgesteld (incl. MER advies)			X			7 augustus 2001, (hernieuwd) bestemmingsplan Bergerden (incl. MER)
Inspraak bestemmingsplan			X			Het ontwerpbestemmingsplan is in oktober 2001 in procedure gebracht
Bestemmingsplan door Gemeenteraad vastgesteld			X			Op 19 september 2002 is het bestemmingsplan vastgesteld
Bestemmingsplan door Gedeputeerde Staten Goedgekeurd			X			Op 15 april 2003 is het bestemmingsplan (grotendeels) door GS van Gelderland goedgekeurd.
Bestemmingsplan rechtskracht verkregen			X			Het bestemmingsplan heeft rechtskracht vanaf 12 juni 2003
Bestemmingsplan onherroepelijk				X		Beroepsprocedure loopt nog.
Inrichtingsplan						
Besluit over oprichten uitvoeringsorganisatie						
Uitvoeringsorganisatie opgericht						
Besluit genomen over opstellen inrichtingsplan						
Inrichtingsplan vastgesteld						
Uitvoering (uitgedrukt in hectare)						
Verwerven van grond			x			70 % in handen Openbaar Lichaam Bergerden in juli 2003
Inrichten van het gebied			x			
Uitgifte kavels			x			Eerste 13 ha juli 2003
						Naar verwachting 2008

Bijlage 4.8 IJsselmuiden

(nu gemeente Kampen, locatie wordt ook wel als Koekoekspolder benoemd)

<i>Provincie</i>	Overijssel
<i>Gemeente</i>	Kampen (tot 1 januari 2001 gemeente IJsselmuiden)
<i>Totale project-oppervlakte</i>	600 ha (waarvan reeds 50 ha netto glas)
<i>Bruto uitgeefbaar</i>	250 ha
<i>Netto glas</i>	200 ha
<i>Initiatiefnemers</i>	Projectgroep IOP-Overijssel en Gemeente IJsselmuiden Inmiddels verbreed naar een consortium (PPS)

Algemeen De Koekoekspolder heeft reeds langere tijd de bestemming glastuinbouw en verspreid in dit gebied is reeds een aantal bedrijven actief (ca. 50 ha netto). Onder druk van de afspraken in het afsprakenkader en van de commissie Herstructurering hebben de projectgroep IOP-Overijssel en de gemeente IJsselmuiden c.q. Kampen deze 'vrije vestiging' omgebogen tot een duurzaam project. Met name aan de mogelijkheden voor collectieve voorzieningen (energie en gietwater) is en wordt extra aandacht besteed.

In het gebied is ruimte voor ca. 250 ha extra glas (bruto). De gemeente heeft ca. 85 ha in bezit. De ontwikkelingsmaatschappij die onlangs is opgericht (zie bij *Bijzonderheden*) verwacht in totaal 120 ha bruto uitgeefbaar glas te kunnen verwerven en te realiseren. De overige 130 ha zullen naar verwachting door de eigenaren zelf worden ontwikkeld. Dit deel heeft al een tuinbouwbestemming, is goed ontsloten en is in handen van particulieren. Door gebruik te maken van een 'ontwikkelingsbijdrage-constructie' wil de gemeente toch een deel van de kosten voor collectieve voorzieningen terugverdienen.

Bijzonderheden Stidug aanvraag voor 1^e tender is gehonoreerd (ca. € 10 mln). Begin juli 2003 hebben gemeente Kampen, de GLTO en Grontmij getekend voor de oprichting van een ontwikkelingsmaatschappij. Deze maatschappij krijgt een werkkapitaal van € 3,4 mln. Gemeente en GLTO brengen ieder 40 % in en Grontmij 20%.

Risico's

- Een MER wordt momenteel uitgevoerd. Dit is niet in een vroeger stadium gebeurd; de gemeente verwachtte geen problemen.
- De tijdsdruk voor de uitvoering is erg groot vanwege de Stidug-voorwaarden.
- Water-discussie. Het betreft een laaggelegen polder waarvan de waterhuishouding de nodige aandacht vraagt.
- Grondverwerving zal niet tot 100% resultaat leiden. Hierdoor komen collectieve voorzieningen onder druk te staan.

Tijdpad ontwikkeling projectlocatie IJsselmuiden

(met een x staat aangegeven op welke datum onderdelen afgerond/gerealiseerd zijn, of naar verwachting zullen zijn)

Ruimtelijke ordening	Jan. 2000	Feb. 2001	1 juli 2003	1 jan. 2005	1 jan. 2010	Opmerkingen
Besluit genomen over opstellen/aanpassen streekplan						
Besluit genomen over uitvoeren locatie MER (bij omvang glastuinbouwgebied > 100 ha.)						2002, naar verwachting ligt in november 2003 eindconcept klaar
Opstellen/aanpassen streekplan/uitvoeren locatie MER						
Streekplan door GS vastgesteld (m.i.v. MER advies)						
Inspraak streekplan						
Streekplan door Provinciale Staten vastgesteld		X				
Besluit genomen over opstellen/aanpassen bestemmingsplan			X			In 2002; aanpassingen in april 2003, naar verwachting in november 2003 in ontwerp klaar
Besluit genomen over uitvoeren inrichtings MER			X			Idem
Opstellen/aanpassen streekplan, uitvoeren inrichtings MER			X			Streekplan in 2001; MER in 2002
Bestemmingsplan door College van B en W vastgesteld (incl. MER advies)				X		Naar verwachting in 1 ^e kwartaal 2004
Inspraak bestemmingsplan				X		In 2004
Bestemmingsplan door Gemeenteraad vastgesteld				X		Naar verwachting in 3 ^e kwartaal 2004
Inrichtingsplan						
Besluit over oprichten uitvoeringsorganisatie			(X)			In juli/augustus 2003
Uitvoeringsorganisatie opgericht			(X)			In september 2003; moet nog worden ingeschreven in register KvK
Besluit genomen over opstellen inrichtingsplan			(X)			Wordt in fasen genomen. In 2000 besluit over 1 ^e fase; 2 ^e fase naar verwachting in 2005 (eerder als 1 ^e fase snel volloopt)
Inrichtingsplan vastgesteld						1 ^e fase in sept. 2003 in concept gereed (35 ha bruto planoppervlak).
Uitvoering (uitgedrukt in hectare)						
Verwerven van grond			85			Naar verwachting alles eind 2005 geworven
Inrichten van het gebied				30		1 ^e fase
Uitgifte kavels						Naar verwachting vanaf eind 2004
Project klaar						
					X	Streven is 2008

Bijlage 4.9 Moerdijksehoek

<i>Provincie</i>	Noord-Brabant
<i>Gemeente</i>	Moerdijk
<i>Totale project- oppervlakte Bruto uitgeefbaar</i>	
<i>Netto glas</i>	250 ha in afsprakenkader
<i>Initiatiefnemers</i>	Provincie Noord-Brabant

Algemeen Realisatie van de locatie Moerdijksehoek zou de vorming van een geheel nieuw glastuinbouwgebied inhouden, in combinatie met een tegelijkertijd te ontwikkelen bedrijventerrein. De beoogde locatie ligt vlak bij twee autosnelwegen. Door de nabijheid van Shell en een centrale van EPZ (en mogelijk ook duurzame energie van mestverbrander DEP) kan op deze locatie restwarmte en CO₂ van derden beschikbaar worden gemaakt.

De provincie Noord-Brabant heeft in 1999 een beleidsnotitie Glastuinbouw afgerond waarin in Moerdijk 100 - 150 ha ruimte gecreëerd wordt voor Brabantse tuinders. Op verzoek van de Minister van VROM is in de locatie-MER voor een projectvestiging Glastuinbouw West-Brabant uitgegaan van 250 ha netto, waarbij een structureel deel kan worden gebruikt voor de opvang van glastuinders uit het Westland. De mogelijke projectvestiging glastuinbouw Moerdijkse Hoek is op de ruimtelijke plankaart behorend bij het Streekplan 2002 opgenomen.

Bijzonderheden 2003: De gemeente Moerdijk is tegen de ontwikkeling van een nieuw bedrijventerrein in combinatie met glastuinbouw. Het College van GS heeft dit voorjaar in haar bestuursakkoord 2003-2007 aangegeven dat glastuinbouw op Moerdijkse Hoek kan vervallen onder voorwaarde dat elders in West-Brabant in de Streekplanuitwerkingen andere locaties worden aangewezen. Voorafgaand aan dit nieuwe bestuursakkoord was door het vorige College van GS aan de gemeente Steenberg en de Stedelijke Regio Breda-Tilburg verzocht na te gaan in hoeverre binnen de in het Streekplan 2002 aangewezen vestigingsgebieden voor glastuinbouw ruimte geboden kan worden voor ca. 250 ha netto glas. Deze opgave stond los van de beoogde ruimte voor glastuinbouw op Moerdijkse Hoek. Inmiddels laten de eerste voorlopige reacties zien dat het vinden van voldoende ruimte voor 250 ha glastuinbouw binnen de vestigingsgebieden niet eenvoudig blijkt te zijn. De mogelijkheden voor het vinden van alternatieven voor glastuinbouw op Moerdijkse Hoek lijken daardoor uitermate klein. Het College van GS zal zich najaar 2003 op deze situatie beraden.

Conclusie van het Expertisecentrum LNV: het geheel overziend lijkt realisatie van een projectlocatie voor glastuinbouw vóór 2010 onwaarschijnlijk.

Tijdpad ontwikkeling projectlocatie Moerdijksehoek

(met een x staat aangegeven op welke datum onderdelen afgerond/gerealiseerd zijn, of naar verwachting zullen zijn)

Ruimtelijke ordening	Jan. 2000	Feb. 2001	1 juli 2003	1 jan. 2005	1 jan. 2010	Opmerkingen
Besluit genomen over opstellen/aanpassen streekplan						
Besluit genomen over uitvoeren locatie MER (bij omvang glastuinbouwgebied > 100 ha.)						afgerond september 2000
Opstellen/aanpassen streekplan/uitvoeren locatie MER						
Streekplan door GS vastgesteld (m.i.v. MER advies)						
Inspraak streekplan						
Streekplan door Provinciale Staten vastgesteld						Februari 2002 Locatie Moerdijkse Hoek is opgenomen
Besluit genomen over opstellen/aanpassen bestemmingsplan						
Besluit genomen over uitvoeren inrichtings MER						
Opstellen/aanpassen streekplan, uitvoeren inrichtings MER						
Bestemmingsplan door College van B en W vastgesteld (incl. MER advies)						
Inspraak bestemmingsplan						
Bestemmingsplan door Gemeenteraad vastgesteld						
Inrichtingsplan						
Besluit over oprichten uitvoeringsorganisatie						
Uitvoeringsorganisatie opgericht						
Besluit genomen over opstellen inrichtingsplan						
Inrichtingsplan vastgesteld						
Uitvoering (uitgedrukt in hectare)						
Verwerven van grond						
Inrichten van het gebied						
Uitgifte kavels						
Project klaar						

Bijlage 4.10 Reimerswaal en/of Nieuwdorp

<i>Provincie</i>	Zeeland
<i>Gemeente</i>	Borsele (Nieuwdorp)
<i>Totale project-oppervlakte</i>	706 ha
<i>Bruto uitgeefbaar</i>	438 - 473 ha
<i>Netto glas</i>	370-400 ha
<i>Initiatiefnemers</i>	Provincie Zeeland

Reeds kort na de ondertekening van het Bestuurlijk Afsprakenkader begin 2000 is door de provincie voor Nieuwdorp gekozen. In een studie bleek Nieuwdorp met name milieutechnisch de beste locatie voor (grootschalige) glastuinbouw. Bovendien kon in Reimerswaal maximaal 100 ha aan glastuinbouw kavels worden gerealiseerd. Deze locatie is toen afgevallen als invullingslocatie van het Bestuurlijk Afsprakenkader. De uitbreiding tot 100 hectare in Reimerswaal is inmiddels wel planologisch rond.

In het uiterste westen van de gemeente Borsele zou de nieuwe glastuinbouwlocatie Nieuwdorp gesitueerd worden, ingeklemd tussen de A58 en een spoorlijn aan de noordkant en de industrie van het Sloegebied aan de zuidzijde. Het totale plangebied besloeg een oppervlakte van ruim 700 ha dat in handen was van ruim 50 grondeigenaren.

Bijzonderheden NIEUWDORP

De MER is klaar.

Gedurende de voortgang van de benodigde procedures is - zowel door de provincie als de gemeente - geconcludeerd dat het project niet haalbaar is. De gemeente en de provincie hebben besloten de locatie niet te realiseren.

Het idee was: collectieve warmte- en CO₂-voorzieningen vanuit de industrie in het Sloegebied. De glastuinbouw(ers) vreesde(n) echter dat ze hierbij te veel beperkingen door de industrie opgelegd zouden krijgen. Hierdoor verdween de belangstelling van tuinders.

TERNEUZEN

De gemeente Terneuzen heeft samenwerking met de kunstmestfabriek Hydro Agri Sluiskil een plan ontwikkeld voor een glastuinbouwlocatie in de directe omgeving van dit bedrijf (Koegorspolder; projectoppervlakte ca. 70 - 80 ha, waar naar schatting van het Expertisecentrum zo'n 50 ha netto glas gerealiseerd zou kunnen worden). In het plan is opgenomen dat Hydro Agri zowel restwarmte als (zeer veel) zuivere CO₂ kan leveren aan de glastuinbouwbedrijven.

Of een MER voor deze locatie nodig is, hangt af van de grootte. Zolang de omvang beneden 100 ha blijft, is sprake van een MER-beoordelingsplicht; daarboven van een MER-plicht.

De gemeenteraad van Terneuzen is accoord gegaan met de realisatie van dit glastuinbouwgebied.

Het college van GS van Zeeland heeft besloten een partiële streekplanherziening op te starten voor het realiseren van een glaslocatie in Terneuzen. Men heeft bovendien de Ministeries van VROM en van LNV verzocht de tot nu toe in het rijksbeleid genoemde locatie Nieuwdorp te vervangen door Terneuzen.

De Minister van VROM heeft mede namens haar collega van LNV aangegeven dat de locatie belangrijke milieuvoordelen heeft. Zij heeft de provincie gevraagd de uitbreiding in de streekplanherziening al aan te kondigen en hiervoor nader onderzoek te starten.

Ook heeft zij aangegeven dat zij met deze positieve reactie niet vooruit loopt (c.q. wil lopen) op omwisseling van Nieuwdorp – Terneuzen in de nota Ruimte; dit omdat de locatie nu niet gelijkwaardig is aan de locatie Nieuwdorp. Verdere groei van de locatie acht de minister noodzakelijk voor de functie van projectlocatie.

De provincie en de gemeente willen vaart zetten achter de (procedure tot) ontwikkeling van dit gebied. Op 8 april 2003 is de partiële streekplanherziening Glastuinbouw Kanaalzone door GS vastgesteld. Op 3 oktober komt dit in Provinciale staten.

Daarna start van bestemmingsplanherziening, enz. Verdere tijdspad nog niet bekend.

De provincie sluit bepaald niet uit dat er in de toekomst behoefte kan ontstaan aan een doorgroei naar een grotere omvang (Axelse vlakte).

Een nieuwe streekplanherziening is daarvoor niet nodig. Er is belangstelling uit het Westland; een projectontwikkelaar plus enige telers.

Tijdspad ontwikkeling projectlocatie Reimerswaal en/of Nieuwdorp

De ontwikkeling van deze locatie is in 2000 gestopt. Daarom is daarvoor geen tabel bijgevoegd. Omdat 'Terneuzen' geen deel uitmaakt van het Bestuurlijk afsprakenkader, is daarvoor geen tabel opgenomen.